

वर्णमुद्रा

इ-नेमालें
(मुद्रित प्रत,
फकत खासगी वितरणाखातीर)

वर्णमुद्रा

अंक पयलो / जुलै - ऑगस्ट - सप्टेंबर २०२४

देणगी मोल : रु. १५०/- (मुद्रित प्रतीखातीर)

संपादक : शैलेंद्र मेहता

अनुक्रमणिका

- । भायलें चित्र ।
केरोझीतो डिसोझा
। भितरलीं रेखाटनां ।
वसंत आबाजी डहाके
। सुर्वेचीं कांय उतरां ।
शैलेंद्र मेहता
। कविता (पावलां आनी नाद) ।
माधव बोरकार
प्रकाश नायक
आर. रामनाथ
ग्वादालूप डायस
संजय बोरकार
। स्मरणसुक्त ।
पातकी मन : चंद्रकांत केणी
। चित्रां, रेखाचित्रां, छायाचित्रां ।
केरोझीतो डिसोझा
। कथा ।
अब्दूल : दामोदर मावजो
बोंबोईच्या मामाचो कोट : वल्ली क्राड्स
। भावपणाचो सोद ।
अब्दुलरजाक गुर्नाह : शैलेंद्र मेहता
। लेख/ ललित लेख/ टिपण/ मुलाखत ।
म्हान कवयित्री - भारती बिर्जे-डिग्गीकर : मुकेश थळी
प्रेमविराच्यो कविता : कोंकणी कवितेंतलो कलंदर काव्यप्रयोग : डॉ. हनुमंत चोपडेकार
तीन टिपणां : दामोदर घाणेकार
। गंभीर वा मजेशीर ।
कामिल पारखेची फेसबुक पोस्ट : आर्विल्ले भारतीय चित्रकलेंतली एक क्रांतीकारी नदर : फ्रांसिस
न्यूटन सौझा
काणीकाणी - दरबार : दादा हेगडे
। निर्मिती व वितरण साहाय्य ।
भाग्यश्री बनहट्टी, दिनेश मणेरकार

सुर्वेचीं कांय उतरां

वर्णमुद्राचो हो पयलो वयलो अंक कोंकणी वाचप्यांमुखार दवरतना एक उंचेल्या पावंड्यावयलें साहित्यीक नेमाळें उजवाडावपाची खोस आसाच पूण हेर वेगवेगळ्या कारणांक लागून लेगीत खोलायेन मनासावन आनंद दिवपी हो एक यत्न. नामनेचो लेखक रस्किन बॉण्डच्या मतान, Quality is never an accident. It is always the result of intelligent effort.

भारतांतल्या हेर भाशांनी साहित्यिक मूल्यांक पोसवण दिवपी तरेकवार नेमाळीं आसात. कोंकणींत सद्या व्हड प्रमाणांत बरपावळ जाता. संख्या वाडल्या, पूण साहित्याची गुणात्मक वाड जाल्या काय? हो प्रस्न विचारपाची गरज आसा.

समाजाचे अभिरुचीचो पावंडो वाडवपाची जापसालदारकी लेखक, कवी, समिक्षक आनी संपादक हांची आसता. वाचप्यांक एकठांय हाडून साहित्याची आवड आशिल्ल्या व्यक्तींचें एक जितें जाळें तयार करूंक प्रेरणा, आदार आनी सहकार्याचो स्रोत म्हळ्यार समाज. एक प्रकाशक म्हूण आमचेर नवे साहित्यीक प्रतिभेचो सोद घेवपाचें दायित्व आसा. गुणात्मक नदरेन उंचेल्या पावंड्यावळें साहित्य रचपी लेखक वाडटात आनी येसस्वी जातात तें पळोवप हें आमच्या कामाचें एक आंग. नेमाळ्या खातीर आशय क्युरेट केल्यार साहित्यीक परिदृश्याक आकार दिवपाक मेळटा. दर एका अंकाचो विशय, थीम आनी योगदान दिवपी वेंचून काडल्यार एक आगळीच नदर आनी आवाज सादर करपाची संद मेळटा. दरेक मुद्दो एक एकवटीत, अर्थपूर्ण पुरायपणांत बांदतना हें सृजनशील नियंत्रण उमेदीचें थारता. देखून कोणूय कितेंय बरयता तें छापप ही आमची मोख न्हय तर दरेका अंकांखातीर आमी वेंचीक बरोवपी थारावन तांचे कडल्यान साहित्य मागोवन घेतले.

साहित्यिक नेमाळें उजवाडाक हाडपाक कविता आनी लघुकथा ते निबंद आनी साहित्य समिक्षे मेरेन विंगड विंगड प्रकार आनी रुपां कडेन संबंदीत रावप गरजेचें आसता. ही विविधताय दरेक आवृत्ती ताजी आनी रोमांचक दवरता. बौद्धिक आनी सांस्कृतीक संवादाक प्रोत्साहन दिवप हें लेगीत एक म्हत्वाचें काम. तातूंतल्यान म्हत्वाचे संवाद आनी वादविवाद सुरू जावंक शकतात. विचार करपासारक्यो कृती उजवाडाक हाडून, व्यापक सांस्कृतीक आनी बौद्धिक प्रवचनांत योगदान दिवन म्हत्वाच्या समाजीक, राजकीय आनी कलात्मक प्रस्नांचेर भासाभास करपाचो 'वर्णमुद्रा' हो एक मंच.

बारीकसाणीन संपादन, अंतर्दीश्टी आशिल्ल्यो टिप्पणी आनी विचारपूर्वक सादरीकरण वरवीं वाचप्यांची साहित्याची कदर वाडोवप आनी वाचप्यांक नव्या कृतींचो सोद घेवपाक आनी साहित्य कलेची खोलायेन म्हायती मेळोवपाक मदत करप हें आमचेखातीर खूब समाधानकारक.

उच्च दर्जाचें साहित्य उजवाडाक हाडून साहित्य शास्त्राक आकार दिवपाक मदत करून कितें तरी तिगपी आनी अर्थपूर्ण करपाक योगदान दिवपाची भावना एक खोलायेन समाधान दिता. साहित्यांत

मनशाच्या अणभवांची विविधताय दिसूंक जाय. कुशीक काडिल्ल्या आनी उण्या प्रमाणांत प्रतिनिधित्व आशिल्ल्या गटां सयत विंगड विंगड आवाजांक प्रोत्साहन दिवप साहित्यीक परिदृश्य समृद्ध करता. संस्कृताय, नदर आनी अणभव हांचे व्यापक वर्णपट आस्पावपी साहित्य रचपाक आनी सादर करपाक आमी लेखकांक आवाहन करतात.

दर्जेदार साहित्य मनाक जटिल विशय, किचकटींचें कथानक आनी अत्याधुनीक भाशेन आव्हान दिता. हाका लागून विमर्शीक विचारांक उत्तेजन मेळटा आनी बौद्धिक क्षितीज विस्तारता. बऱ्या साहित्यांतल्यान शब्दसंग्रह, व्याकरण आनी वाक्यरचना समृद्ध जाता. तातूंत आदर्श मेळटात, जांचें अनुकरण करूं येता आनी तांचे कडल्यान शिकूं येता. साहित्य मनशाच्या अणभवांत खोलायेन पावता, तातूंत विंगड विंगड पात्रांचें आनी तांच्या प्रेरणाचें चित्रण जाता. ताका लागून संवसाराक वेगवेगळे नदरेन पळयतना सहानुभूती आनी भावनीक बुद्धी वाडटा. साहित्यांत आपल्या काळांतलीं मुल्यां, समजुती आनी संस्कृतीक संदर्भ दिसून येतात. तातूंतल्यान वेगवेगळ्यो संस्कृतायो, इतिहासीक काळ आनी समाजीक प्रस्न चड खोलायेन समजूंक मेळटात. अभिजात साहित्यावरवीं विश्लेशण करपाक, अर्थ लावपाक आनी समीक्षा करपाक प्रोत्साहन मेळटा. हाका लागून जिणेच्या वेगवेगळ्या आंगांत म्हायतीचें मुल्यांकन करपाची आनी म्हायती आशिल्ले निर्णय घेवपाची तांक वाडटा. बरें साहित्य वाचल्यार मनीस आत्मनिरीक्षण आनी स्वताचो सोद घेवपाक प्रवृत्त जाता. नैतीक दुविधा, अस्तित्वाचे प्रस्न आनी जिणेचे धडे सादर करून वैयक्तीक वाड करपाक साहित्य प्रेरणा दिवंक शकता.

आमच्या ह्या साहित्य पयणांत उत्कृश्टताय हें आमचें मुखेल ध्येय हें हांवें आदींच स्पश्ट केलां. हातूंत भाशेचेर प्रभुत्व, कथन तंत्र, शैलीगत नवनिर्माण हांचो आस्पाव जाता. देखून पारंपारीक रुपांच्यो मर्यादा धुकलून नवे रचणुकेचे, आवाजाचे आनी विशयांचे प्रयोग करून ताजी, आकर्शक कृती तयार करपाक लेखकांक प्रोत्साहन दिवपाक 'वर्णमुद्रा' सदांच मुखार आसतलो.

विविधताय वाडोवन, कारागिरीक भर दिवन, बौद्धिक खोलायेक चालना दिवन, घटमूट संपादकीय मानक सांबाळून, सुलभताय वाडोवन, नैतीक लेखनाक प्रोत्साहन दिवन, शिक्षण आनी मार्गदर्शनांत गुंतवणूक करून आनी साहित्य समिक्षेचो पुरस्कार करून आमी सामुहीकपणान साहित्याचो दर्जो वाडोवंक शकतात. हाका लागून लेखक आनी वाचप्यांक फायदो जाताच पूण आमचें सांस्कृतीक आनी बौद्धिक दायजय समृद्ध जाता.

ह्या अंकांत आमी तुमचेमुखार कितें दवरलां हाची सुलूस तुमकां अनुक्रमणिकेचेर नदर मारल्यार मेळटली.

– शैलेंद्र मेहता
संपादक

माधव बोरकार

खुटलो देठ
दिसाचें फुल
नदरे पैलाडी
बांदलो पूल

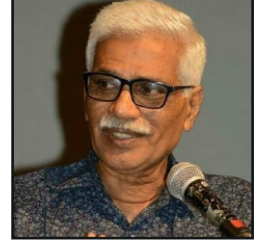
पिकिल्लें वत
दोळ्यांक भूल
सरिल्ले जल्म
करता खूण

पावन पावस
असली वाट
सरून सरता
काळखी रात

दिसाचे धारेर
दिव्यांचे जुंवे
काळाचें रीण
काडलां हांवें...

◆◆

वस्त्रगाळ वत
केळीचें पान
भिरभिरता
नदर स्पर्शान
केळयता पान
आगळो छंद

वश्रैता राधेक
एकलो गोविंद

◆◆

बांयत बुडिल्लो बिंदलो
अदों रितोअदों भरिल्लो
संवसाराच्या पटार
डाव जिखिल्लो हरिल्लो.

घालतां कितलीं रुपडीं
लिपयतां खरो चैरो
उसवता तरी जिणेच्या
वस्त्राचो धागो दोरो.

परतितना परत
प्राक्तनाचीं पानां
पडटात पदरांत
उरफाटीं दानां.

भल्लो काय बिंदलो
उल्लो काय रितो
वाजता अदृस्तांत
काळाचो पैसो खोटो...

◆◆

कणयो

दिसना कोणाक
पावसार्ची दुकां

सपनेल्ल्या मळबाक
दर्याचें पाळणें

फुट्टा झाडांक
विलोदी काळोख
पावसाळे रातीं...

◆◆

भेट

हातार हात
दवरुन हात
गर्भकुडींत
लायली वात

पावलां खाला
जाली मोव वीट
पुंडलिकाची
चुकली भेट...

◆◆

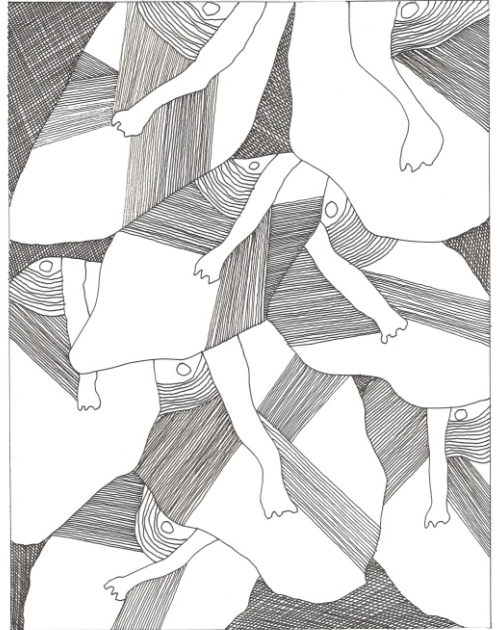
मनमेकळी सकाळ
गळ्यांतलें गाणे
वत घेता गिरक्यो
दिगंतरा सवणें.

झडयता पारजत
पर्मळाचीं खिणां
ओंपता पोश्यांत तुज्या
संचिताचीं रिणां.

सांडटा जळा स्थळा
वताचें मोने पाणी
विर्गळटा दोळ्यांत
उजवाडाची कणी.

वाटेर सावळ्यांची
टिंबांची रांगोळी
प्रस्थानाचो वेळ ;
इशारतीची तोंणी.

◆◆

प्रकाश द. नायक

झगडटा हांव
हे भुंयेवयलो निमाणो मनीस....

हांव : दुबळो, दुर्बळ
हांव : पिडीत, शोशीत सोशीक
हांव : गरीब - गाय
हांव : जर्जर... गतीमान
हांव : मागास - पोशान उदक मागपी
हांव : तानेल्लो - तानसोर
हांव : मागता भीक
- पोटाची खळी भरपाखातीर
- खळ्या येदे जाल्ले भुके खातीर

हांव : झगडटा जगपा खातीर
हांव : घुस्मट
हांव : हे घुस्मटीचो आविश्कार
हांव : हे घुस्मटीचो परिणाम

हांव : कवी
हांव : कथाकार
हांव : कादंबरीकार
हांव : नाटककार
हांव : कोंचून हाडटा
- तें मळायेदें मखब
- तीं कापसाची कुपां
- तीं नक्षीदार नक्षत्रां

हांव : कवितेंतलें यमक
हांव : ते कथेंतलो नायक
हांव : ते कादंबरींतलो खलनायक
हांव : त्या नाटकांतलो उगडो-नागडो नालायक
हांव : बरयतां सवण्या- सुकण्यांचेर

- सुकून गेल्ल्या पर्यावरणाचेर
- आभासी चलनावरी

हांव : संगीतकार
हांव : गायक
हांव : आळयतां राग - अंत्योदयाचे येवजणेचो
आनी

- मुद्रा येवजणेचो
- एकेक राग -- रागांची रांगच रांग !

हांव : राग भिमपलासी आनी अंत्योदयाची भैरवी
हांव : समुद्र - चुट्टेच्या वावळेची मुद्रीका

हांव : परतून जातां आदिवासी, नरभक्षक
हांव : परतून जाता वनवासी - भिक्षूक

हांव : आतां उकण्यां बसता
हांव : घेता परतून एकदां भोंकार खोंट
हांव : तकलेर घेता तुजें वजें आनी गुलामीचे
बूट...

हांव : सुर्योदय - अंत्योदय
हांव : सुर्यास्त - अस्त !

♦♦

असोच तो...

पावसाक दार उगडलें
तो सरळ भितर सरलो
तडक तुजेर उडी
...वावझड!

दार धांपलें
घोग्यांनी झडलो
जोगलावणी आनी
....गडगड!

वर्झयांत झरो
लहवे कणकर्णी शेदंव
काळजाक काळजी
....धडधड!

वारें, वादळ, तुफान
ल्हानशी भिजिल्ली जमीन
कालय माती दोंगरार
.... हयन्हयशी बडबड!

ताचो सांवार
दर्याक हुंवार
वेंगेचो वेग-आवेग
....पडझड!

कुडींत काळोख
ताची नव्यान वळख
बिंयांक कोंब
....उजवाड !

◆◆

स्वातंत्र्य

उलोवपाक तुकाच स्वातंत्र्य आसा
हेरांक तें नाच
हेर लोक मोने...
अशें तुवें समजुचें न्हय !

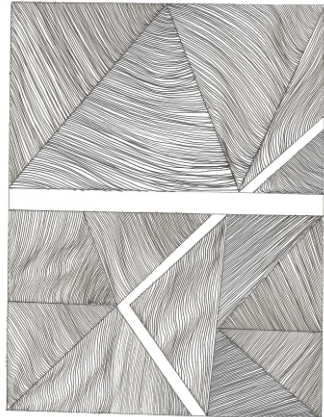
ते कुड्डे...
अशें तुवें समजुचें न्हय
ते भेड्डे...
अशेंय तुवें समजुचें न्हय !

दृकश्राव्य...
तें -- तुजें आवडटें काव्य
घायाळ जनतेच्या घायांतल्यान मात
रकता रक्ताचें पंचगव्य... !

तुजो मार
आतांतां मुणावल्ली धार
गिटार... ताची तुटल्या तार
आतां रातदीस बेसूरSS झंकार !

चल... तांकांय भोगूंदी स्वातंत्र्य
..... तांचो मेंदू आतांतां चलपाक सुरू जाला !
तेच आड्डतले मुखार !!

◆◆

बीं तें भात

भात जगता
कणा खातीर

कण जगता
गोट्या खातीर

गोटो जगता
शिता खातीर

शीत जगता
उणये खातीर

उणी जगता
भुके खातीर

भूक जगता
जिवा खातीर

जीव जगता
तुजे खातीर

तूं जगता
म्हजे खातीर

हांव जगता
बिंये खातीर

बीं जगता
भाता खातीर

◆◆

गटारगंगा

आदीं केनाय
व्हांवंतालें वारें व्हांळावयर
केनाय कोंचताल्यो झाडांच्यो खांदयो
केनाय हुमटातलीं झाडां
व्हांळ व्हरतालो ओडीत
सगलेंच....
पत्रो, खांदयो, माती, चिखल....
चिखलांत फुलतालीं साळकां!

आतां झाडाचीं झाडां कोसळटांत
हुमटतात, व्हांवंतात
मुखार... व्हांळान
सगलेंच ओडून घेतलां
भर पडली थंय
रास... देंगणांत
आडो, दुरीग, वंय....
आडकल्यात कुंपणांत!

व्हांळ... खवदळ, खदूळ गटार
मुखार.. मुखार... सागर खर
मुखार... म्हासागर
आटलेली झर,...निर्झर
शेपाड्यांचे किडे हुळहुळटात पार!

चिखल - रेबकोंण जालें
कोंण जालें!

नाक दाबून धरूनूच सरता फुडें
ही गटारगंगा!!

◆◆

हारसो आनी मुंडली

हांव सदचे भशेन
आयजूय
त्याच नक्षीदार हारशांत पळयतालो
पूण आयज हांव
म्हाका सदचे भशेन दिसलो ना

कांय खीण हांवें
ते नक्षीक पळोवपाक वगडायले
कांय खीण हांवें
तोंड वांकडें तिकडें केलें
हांवें गंभीर जावन पळयलें
हांवें हांव खंबीर आशिल्ल्याचें
नाटक करून पळयलें
रडकुळो जावन पळयलें
मदींच हांसरो जावन पळयलें

सकयल जमनी कडेन पळयलें
वयर मळबा कडेन पळयलें
मुद्रेंत जायते बदल करून पळयलें
पूण हांव म्हाका
सदचे भशेन दिसलोच ना !

हारसो सांगतालो म्हाका
हांव म्हज्या म्हाकाच फटयता म्हणून

एक तर म्हज्या
दोळ्यांच्या मुंडल्यांच्यो कंवच्यो जाल्ल्यो
वा
म्हज्या त्या नक्षीदार
हारशाचेर सरे ओडिल्ले

आतां मुंडल्यांक हारसो दिसनासलो
आनी

हारशाक कंवच्यो !

एके वटेन हारसो धृतराष्ट्र जाल्लो
आनी मुंडल्यो गांधारी !

धृतराष्ट्र सैमीक काळखी...
तो उजवाड सोदी
गांधारी कृत्रिम...
आनी ती मात सोदी काळोख !

हांव
म्हाका सदचे भशेन दिसलोच ना

♦♦

आमीच ते

तुमी भ्रश्ट,
तुमी भ्रश्टाचारी,
तुमी.. S तुमी...SS तुमी... SSS
...तो भूतकाळ... !

यो, तुका करूंया पवित्र
आयच्यान तूं आमचो मित्र
थंय परिस्थिती आसा विचित्र
रस्त्या रस्त्यार लावंया तुजेंच चित्र !

काबार करूंया आरोपांचो रोपो
जोडपाचो मार्ग करूंया सोंपो
आयच्यान तुका लावंया झुटयेक
तत्व स्वत्व बांद खुंटयेक !

आतांच कोटी, सोंपय किटकिटी
मारूंया फांटी, कालच्यो कटकटी

चिंता, क्लेश कित्याक दर फावटी
आमी सांगिल्ल्यो त्यो गा सगल्यो फटी!

हे सर्कशींत धनी आमी
तूं दोड दिमी
आतां तुका कितें कमी ?
म्हणू नाका हिका गुलामी!

आर. रामनाथ

अमूर्त

ताका चितारतगीर
तूं घुसलो भितर चित्रांत पुराय
आनी उपरांत
अख्खें चित्रूच जालें अमूर्त...

ताका परतून चितारपाचें थारायलें
जाल्यार तुवें ताका नाच्च केलें
तुका चितारपाचें चितलें
जाल्यार तुवें म्हाकाच अमूर्त केलो
आनी तूं तुज्या संवयेनुसार
नाच्च जालो...

आतां कॅनव्हासूच म्हाका चितारता...
♦♦

चंदनाचें झाड

पोरसांत चंदनाचें एक झाड आसा
हें झाड आमच्या जाणटेल्यांचें
जाणटेल्यांचें झाड

आळीमिळी गुपचिळी
आतां तुजीच गा पाळी
विसरता ह्या वर्तमान काळी
जनता बाबडी ही खुळी-भोळी!

♦♦

म्हाका जाणटेल्यां मेरेन
पावोवपाक जाय...

हांव सर्गार वचपाक भायर सरला...
♦♦

डायरी

डायरी चाळतना
तूं मेळ्ळें
खूब बरें दिसलें
पुराय झडिल्लो हांव
उपाट चंवरलो
फुल्लों
फळ्ळों
परमळ्ळों...
मोरपांखीं यादिंचीं
शब्दचित्रां आनी रंगचित्रां

अचळय देवलीं ह्या म्हज्या सचे तन
कॅनव्हासार...
कांय खीण जीण जगलों हांव...

डायरी अजुनूय उकती आसा
डायरेंत अजुनूय तूं आसा
ना तो हांव...

◆◆

दिवलेची वात

दिवलेची वात
जाली आतां शांत
बिण्ण काळी रात
रडटा माये...

खेळ काळदेवा
काळखाचो खेळ
सैतानांचो मेळ
वांगडा तुज्या...

मळबांतुल्या देवा
झडय एक दुक
किल्लतलें सुख
वतना हांव...

म्हाका तुजो काळोख जाय

हे म्हज्या सूर्यदेवा
म्हाका तुजो उजवाड नाका
म्हाका तुजो काळोख जाय.
म्हाका म्हजी
खरी
वळख
जाय...

◆◆

गवादालूप डायस

निमणो स्वास

तें रोंप जंय रोयलें
थंयच ताणें मूळ धरलें
सुकें, ओलें, केन्नाय
आपलींच दुकां पिलें
वादळ, वारें, सगळ्यानीं
जाय तशें पिळ्ळें
फुल्लें, फळ्ळें, जिद्दीन
मळबाक वचून मेळ्ळें
गांवांत दुंयेस आयलें
वखदाक पानां बुड्डील्लीं
देवाच्या पांयार चडोवंक
देंटेक धरून फुलां चिड्डील्लीं
आंगाची दूख निवळावंक
तासून काडली कात
गरजेनुसार केन्नाय
पाळांक घातलो हात
दिली सगळ्यांक सावळी
सोंशीत घामेची पांवळी
भरिल्ल्या दोळ्यानीं हांसलें
सार्थक जालें ताका दिसलें
आयज उबें, बोडकें
कसलोच ना श्रुंगार
फक्त कांड उबें
तरी मुळांक भार
आयकूंक आयलां...
गांवांत बुडटी आयल्या
व्हडें जावपाची आतां
ताणें तयारी दवरल्या!!

◆◆

अजीर्ण

गांवात म्हज्या वसंत त्रुतूंत काळीज जिखपी
आसात
पानगळींत सगळें विसरून खिणांक विकपी
आसात
सांगतात एका तिंट्यार पयस दर एकदम बरी
मेळटा
धाडावन बडोवन आमचे मदीं तरणेच पिकपी
आसात
काणयेंत तिका फुलां माळून लिखणी आपली
मिरोवपी
आत्मो तिचो खुंटयेर चडोवन शरीर जोखपी
आसात
बुचकळटल्याचो उलो कोणांक आयकूंक येना
हांगा
निर्जीव कूड उफेतना मात तडीर रावन देखपी
आसात
बुद्दीबळाच्या खेळांत सगळे दुस्वास करतात
राणयेचो
समज 'गवादालूप' तुजेय वाटेर ओगीच भोंकपी
आसात

◆◆

घुस्मटमार

रातीक आपली काणी सांगून खूब रडटा ती
काळजाचो हिशोब करूंक कमी पडटा ती

कसलें वारें कसलें उदक ती खंय विचारता
ज्या जाग्यार रोयल्या तिका थंयच वाडटा ती

फुलूंक तिका तसो अमकोच त्रुतू नाका पूण
जो मोग करता ताच्याच काळजांत झडटा ती

वोता पासून सुर्याक केंसांत खोवोवंक तयार
अशें आसलें तरी केन्नाय चान्न्यांत कडटा ती

खबर ना रचूंक तिका देवान कितें वापरलां
कितलीय मोडली जाल्यार परत घडटा ती

जाता जाल्यार तिचें मोनेपण बरय ग्वादालूप
शब्द दाखोवन भुलयल्यार मोगान पडटा ती

काजू मळ्यांत...

सांग गो चेडवा कित्याक अशे मारता इतले लाग
गो

काजू मळ्यांत फुल्ला चंवर काळजार पडला धाग
गो

बिबो कसो दिंकाळ सभाव इतलोय कित्याक
खाता भाव

कपलार घामे पांवळ्यो आनी नाकार कित्याक
राग गो

हातांत तुज्या केल्लय धरून काजू-मुट्टे पांट्यांत
भरून

सांबाळ हालत - धोलत येतना कमराक पडत
बाग गो

नि-या सारकी शितळ वाणी दोळे जशे कडक
फेणी

तुवें नदरेन पिवयला तूंच देंवय नशा आनी
हाड तूं म्हाका जाग गो

तुज्या-म्हज्या मोगाक गवाय कोण ना ह्या काजूं
शिवाय

गोंय भर फांकला परमळ समजीकायेन वाग गो

जी आय-ची मारून म्होर सासणाक म्हजेंच तूं
जाता तर

काजू मळ्यांत वाट तेळूंक समजन म्हजें भाग गो

सांग गो चेडवा कित्याक अशे मारता इतले लाग
गो ...

पीट मळूंक शीक

चाव गाळूंक शीक

सगळे तुजे आंवडे

तूं गिळूंक शीक

दातें दळूंक शीक

शीत वाळूंक शीक

केन्नाय तुजीं सपनां

कायलीर तळूंक शीक

रोप उमळूंक शीक

हांतरुण कवळूंक शीक

उमाशेचे जोरगतीक

हुम-यार जळूंक शीक

पांयार लोळूंक शीक
नार्तीं दाळूंक शीक
वसंत पयस आसा
पानगळ माळूंक शीक

वाट तेळूंक शीक
धर्म पाळूंक शीक
सोड...
एक डाव तुजे खातीर
तूं खेळूंक शीक...

◆◆

संजय बोरकार

शाळेंतल्या वर्गांत

शाळेंतल्या वर्गांत
गुरुजी नेटान शिकयता.
पृथ्वीचेर सत्तर टक्के उदक आसा.
भुंये पोंदां तें लिपून आसा.
आनी तेन्नाच
ताळो सुकिल्लो विद्यार्थी उट्टा,
म्हणटा :
गुरुजी तुमी फट शिकयता.
गुरुजी तुमी फट शिकयता.

विद्यार्थ्यांचें धाडस पळोवन
घामान भरिल्लो गुरुजी
पुस्तक दाखयत ताका पट्टेन बडयता.
अखबो वर्ग गुरुजीक स्राप दिता.
त्या विद्यार्थ्यांच्या दोळ्यांतल्यान
पुज्य पुज्य टक्के उदक व्हांवता.

दुसऱ्या दिसा :
गुरुजी पावसाचो धडो शिकायता.
अमूक टक्के पावस पडटाच पडटा म्हूण सांगता.
तेन्ना कालचोच विद्या र्थी
परत उट्टा.

म्हणटा :
गुरुजी तुमी आयजूय फट शिकयता.
गुरुजी तुमी आयजूय फट शिकयता.

आपल्या दसरांतलें दिसाळें काडून
तांच्या हातांत दिता.
गुरुजी दिसाळ्याचेर नदर मारता.
कितल्याशाच राज्यांत दुकळ पडिल्लो आसता.
गुरुजीचेय दोळे पुज्य पुज्य रडटात...
विद्यार्थ्यांन हातांत पट्टी घेनासतना.

◆◆

फुकटचो धेंकर

तुळशी लग्नाक
धेंकर येतसर खावन,
जात्रा, काल्यांची वाट पळयत
श्रीधर, तुकाराम, गंगाराम, भिकू,

सकयल्ल्या वाड्यावयलो टिंकू
आनीक कितलेशेच जाण
वेळ खेळयत बसताले.
दिवजांचो उजवाड पेटूकच
सगळे लायनीत उभे रावताले.
जात्रांकारांगेर पोटभर जेवताले.
धेंकर काडीत!!!

विकृतीच्या वायरसान
विचारांचेर हल्लो करतकच,
फाटलीं चार वर्सां
जात्रा, काले जालेच ना.
देखून,
'ते' सगळे वयर पडले.
धेंकर येवन लेगीत,
जेवपाची संवय आशिल्ल्यान
सगळेच वायरसाक खेपताले.
फाटल्यो यादी काडून लाळेताले,
जिबली भायर काडीत.

अंदूं,
सरकारान वायरसाची फायल
सदां खातीर बंद करून,
चारूय वर्सांचे सुवाळे
बरोबर करपाचे घोशीत केलां...
तेन्नाच्यान,
श्रीधर, तुकाराम, गंगाराम, भिकूक,
सकयल्ल्या वाड्यावयल्या टिंकूक
आनीक कितलेशाच जाणांक
जिबेच्या टोकांतल्यान बरें दिसलां.
ते परत लायनीक उभे रावतले.
धेंकर काडून जेवतले.
उपाशीं आशिल्ल्यांक
माड्डीत...

♦♦

जिवाणें...

पावसाच्या दिसांनी,
माडयेच्या खोपाड्यावयल्यान
व्हाळ हुपताना,
तें जिवाणें सदांच भिवयतालें.
केन्ना पांय निसरता
आनी तें म्हाका खाता,
हाचो भंय सतायतालो.
शाळेचें दसर,
सांबाळीत पावस काडलो,
सगळो.

हालींच पावस सोंपलो,
आनी,
माडयेच्या खोपाड्यावयल्यान
व्हाळांत उडी घेतली.
(हांव फकत उदकाक भितां)
आनी ह्या जिवाण्याक
पिराड्यान,
बडय बडय बडयलें.
व्हरून उदकांत सोडलें...

♦♦

लुगट

गोच्या कातीचेर
१०० रुपयांचें लुगट.
म्हाका दिसलें हजाराचें आसतलें.

काळ्या कातीचेर
हजारांचें लुगट,
म्हाका दिसलें १०० रुपयांचें आसतलें.

म्हाकाय दिसलें.
तेकाय दिसलें.
तिकाय तेंच दिसलें.

मागीर हांवें आमच्या विचारांचें
मोल करपाचें थारायलें.
गणीत शुन्याचेर येवन थांबलें

♦♦

शूट अँट द सायट

विरोधकांचो आवाज
सत्तेत विलीन जालो.
उंचाये खातीर,
तत्वांक उजो घालो.
आशिल्लीं तरी काय ?
आतां सत्तेक
कोणाचोच भंय ना.
कितलें वयर काडून नाचता
तें लेगीत खबर ना.

हांचीं बियां खंयची काय ?
गोडा वासाक दोमळो चलता,
खंयच्यान तयार जालो खबर ना.
दवरणारो बुद्धिवान, गोड उदका मदीं आसा.
दोमळो पेवतलो काय खबर ना!!!
दोमळ्याक खबर आसा काय ?
आतां कोणाचेरूय,
केन्नाय बदलो घेवं येता.
तणाव नासतना,
संचारबंदी लागूं येता.
हीच काय 'ती' लोकशाय ?
आतां,
हांचीं बियां नश्ट करपाक
संशोधन करचें पडटलें.
त्या लोकशायेच्या ग्रंथाक
नवें पान जोडचें पडटलें.
कोणूय तरी मुखार सरत काय ?
काय!
शूट अँट द सायट आयकून
तेवूय विलीन जायत काय ???
अशीच चलतली काय लोकशाय ??

♦♦

तत्त्वभान
श्रीनिवास हेमाडे
किंमत : ₹ ६८०/-

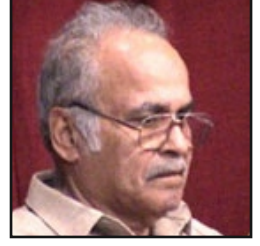
सवलतीत ₹ ६००/- ला पोस्टेजसह
घरपोच मिळेल.

संपर्क : वर्णमुद्रा पब्लिशर्स व डिस्ट्रिब्युटर्स,
शेगाव, जिल्हा बुलढाणा
९९२३७२४५५०
नमूद केलेला मोबाईल नंबर ९९२३७२४५५०
हाच व्हॉट्सअप नंबर आहे, पत्ता त्यावरच
कळवता येईल.

अकाउंट डिटेल्स :
VARNAMUDRA PUBLISHERS
HDFC CURRENT A/C No.
50200047627114
IFSC : HDFC0002817
BRANCH : SHEGAON
OR
GPAY
9923724550 MANOJ PATHAK

किंवा

पातकी मन चंद्रकांत केणी

“हांव तुका फटोवंक सोदिना.” बायलेन घोवाक सांगलें. तिजो आवाज घोगरो जालो. शिंयाचो कुडकुडो आंगांत भरचो तशी ती कुलकुलूंक लागली.

घोवान तिजे फाटी वयल्यान हात भोंवडायलो आनी ल्हवूच तिका वेंगेंत ओडली. “तूं भियेवं नाका. तुका जें कितें सांगपाचें आसा तें तूं भियेना आसतना सांग. ना जाल्यार सांगूं नाका. आयज आमच्या मधुचंद्राची पयली रात, ती अशी भावनांच्या यादींत घुस्पून सारूं नये.”

तिका धीर आयलो. तिणे झल्ली काफी मागली. घोवान मेजा वयलो थर्मास उकतो करून हुनहुनीत काफी तिका दिली. काफयेचो एक घोट घेतकच तिका खूब बरें दिसलें.

उटकमंडच्या ह्या हॉटेलांत तीं आयज सांजवेळां पाविल्लीं. लग्नाची हळद दोगांयल्याय आंगा वयली अजून निवळूंक ना. हनिमूना खातीर तो तिका घेवन हांगा आयला. ह्या वाठाराचेर शीं आकांताचें. रगाचे उबेंत दीसभर एकामेकांचे वेंगेंत बसचें अशें दिसता....

उलोवंक ताणेंच आरंभ केल्लो. ताणें तिजें चुंबन घेवन म्हणिल्लें, “एके चलयेचें हावें घेतिल्लें हें पयले चुंबन.”

आनी त्या वेळार तिणें म्हणिल्ले, “हांव तुका फटोवंक सोदिना.” आनी त्या उतरा सरशीं तिका कुडकुडो भरिल्लो.

काफी आनी घोवालीं मायेमोगाचीं खेंव हांकां लागून तिगेलो कुडकुडो थांबिल्लो. तिणें म्हळें, “सगळें आजच सांगतां. ना जाल्यार तें म्हज्या मनाक खातलें. माळ घालून तुका हांवें म्हजें जिवीत

ओंपलां, मायेमोगाचे पास तोडून तुजे वरवीं नवें घर जोडलां. त्या घरांत वावुरतना मन निश्कळंक उरूंक जाय.”

“तशें जाल्यार तूं सांग. सगळें सांग. मन मेकळें कर. लज, भीड वा भंय धरिनासतना सांग... तुवें कितेंय केल्लें आसूं, ह्या जल्मांत तुजी म्हजी गांठ मर्णा बगर कोणच तोडूंक पावचोना.” इतलें म्हणून ताणें तिका आंबुळ्ळी आनी निबरान तिचे ओंठ चुमले.

तिका धीर आयलो. घोवालो उजवो हात आपल्या दोनय हातांनी घट धरलो आनी ताजे नदरेक नदर दिवन म्हळें, “हांवें पातक केलां अशें म्हाका दिसना.”

घोवाक कांय समजलें ना. पूण ताजें कुतुहल वाडलें. आपलो दावो हात तिजे फाटीर धरून ताणें म्हळें, “तूं सगळें सांग. मन ल्हव जातलें. म्हाका कांयच वायट दिसचें ना. तुजे कडेन पळोवपाची नदर लेगीत इबाडची ना.”

तिज्या दोळ्यांत दुकां आयलीं. पूण तिणें तीं पुसलीं नात. आपल्या हातांत आशिल्ल्या तागेच्या हाताचेर तीं गळयलीं. ताजें आंग शिरशिरलें. ताणें उजवो हात तिज्या हातांत दवरून दाव्या हातान तिजीं दुकां पुसली आनी तिजी तकली लागीं ओडून ती थापटिली.

हांव सगळें खरें तें सांगतां... दोन वर्सां जालीं हे गजालीक. तेन्ना हांव पणजे हॉस्पिटलांत आसलें...

ती नर्स आसली हें तो जाणा आसलो. देखून ताका अजाप दिसलें ना.

- त्या दिसा हांव पांच नंबरच्या वॉर्डांत ड्युटीर आसलें... राती कडेन निमाण्या रावंडाक दोतोर आयलो. पंदरा नंबराचे खाटी कडेन पावतकच ताणें म्हाका म्हळें “हो पेशंट आतां देवाच्या सुवादीन, रात काडीत अशें दिसना. अर्द-अर्द वरान वखदाचें थेंब तूं ताज्या तोंडात घालीत राव... आनी गरज पडल्यार म्हाका आपय” इतलें सांगून दोतोर भायर वचूंक गेलो. हांवें म्हजें कदेल त्या पेशंटाच्या म्हऱ्यांतच हाडलें आनी हांव बसलें. भोवन भोवन म्हजी नदर ताजेर वताली... म्हाका ओगीच दुबाव येतालो की ताजो स्वाद बंद पडला. हांव उठून ताजे सरीं वतालें आनी तो स्वास घेता म्हणपाचें पळोवन परत येवन कदेल्याचेर बसतालें... बशिल्ले कडेन हांव देवा कडेन मागतालें - ताका येवपाचें मरण थंडसाणेन येवं!

- तो पेशंट दादलो काय बायल ? मदींच घोवान विचाल्लें.

-हांवें सांगलें ? विसरलें दिसता. दादलो... वया वयलो... सुमार तीन वरांचेर ताका गरगर लागिल्ले भशेन जालो आनी ताणें अंदूक किळच मारली. हांव उठून ताजे सरीं गेलें आनी ताज्या कपलार हात दवरून ताका विचारलें, ‘कितें जालें?’

‘म्हजें जिवीत सोंपलें. आतां हांव वतां.’ क्षीण आवाजांत ताणें सांगलें.

- म्हज्या सगळ्या आंगार भंयान कांटो फुल्लो. पूण धीर धरून हांवें म्हणलें, “देवाचें नांव घे.”

- त्या उतराक ताणें म्हणलें, “देवान अशें म्हजे खातीर कितें केलां म्हणून ताजें नांव घेवं ? पिरायेच्या पंचवीसाव्या वर्सा, जिणेचो आनंद भोगचे आदीं मरण येवप दुख्खाची गजाल अशें लोकांक दिसता. पूण ह्या संवसारांत हांव अनाथ. म्हजेर कोणाचो मोग ना. हांव मेल्यार कोणच रडचो ना. मागीर हांव मरता आसतना देवाचें नांव कित्याक म्हणून घेवं ?”

- तो ओगी रावतकच हांवें म्हणलें, “नाका. देवाक दूशण दिवं नाका.”

ताणें एक व्हड सुस्कार सोडलो. आनी मागीर हांवें पळयलें ताज्या दोळ्यांत दुकां आयिल्लीं. तो

रडटालो.

“म्हजें चुकले.” ताणें म्हळें, “निमाण्या वेळार देवान तुज्या रूपान म्हजे सर्ती हो मायेचो हात हाडलो. तूं म्हजेर एक उपकार करशीत नर्स ?”

“सांग. म्हज्यान जायत तें हांव करीन.” हांवें म्हणलें. “तुका हांवें शांत चित्तान प्राण सोडिल्लो जाय ?”

- हांव उलयलें ना.

“जाल्यार अशें कर.” ताणें म्हणलें, “हो संवसार सोडून वतना म्हजी एक निमाणी इत्सा उरल्या ती पुरी कर... म्हाका एक चुंबन दी !”

घोवान भियेवन आंग काडलें. तशी ती कांचवेली. - चुंबन ? घोवान विचारलें, “तुवें दिलें ?”

- सांगतां. बायलेन म्हणलें. हांवें म्हणलें, ‘चुंबन बायल दिता फकत घोवाक ना जाल्यार भुरग्याक.’ ... म्हजी जाप आयकून ताणें परत उस्वास सोडलो आनी दोळे धांपून घेतले.... आतां तागेलो गरगर वाडलो. हांवें ताज्या तोंडांत वखदाचे थेंबे घाले. ते घेवन ताणें आपली जीब ओठां वयल्यान भोंवडायली. आनी क्षीण आवाजांत म्हणलें, “तुजी खोशी... पूण तीच म्हजी निमाणी इत्सा.”

- हांव सामकें भियेवन गेलें. म्हाका ताजी काकुळट दिसली. ताजें नांव-गांव, ताजी जात-पात हांव नकळं. पूण मरूंक तेंकिल्लो एक आत्मो शांत जावंक सोदता... सूर्य वयर सरचे आदीं तो सोंपतलो.... वॉर्डांत सगळ्याक थंडाय पातळिल्ली. मंद दिव्याच्या उजवाडांत बाकीचे पेशंट सुस्त न्हिदिल्ले... फकत एका जिवा भोंवतणी मर्णाचो पास आंवळत वतालो.... हांवें ताज्या तोंडा कडेन तोंड व्हरून चुंबन घेतलें!

- ताणें फिकट नदरेनच उपकार मानले. हांव थंयचें उठलें आनी देवाचें नांव घेत दुसरे कडेन वचून बसलें.

- मागीर ? घोवान विचारलें,

- तेन्नाच्यान म्हजे मन म्हाका खाता. हांवें पातक केलें. तेंच तुका सांगूंक सोदतालें...

- सोंपलें तुजें सांगून ? घोवान विचारलें.

बायलेन ताजो हात सोडलो आनी हुमेन भिजिल्ले आपले हात आनी तोंड साडयेच्या पदरान पुसलें. तिका खरस आयली....

- तुवें ताज्या ओंठांचें चुंबन घेतलें ? पर्थुन घोवान विचारलें.

तेन्ना काळोख आशिल्लो.... पूण हांवें ताजे ओंठच चुमले आसूंक जाय.... थंयच म्हजें चुकलें.... हावें ताजें कपल चुमूंक जाय आशिल्लें.... मर्णाच्या धडे वयल्या.... ती परत धापेली.

- इतलेंच मगो ? विसर तूं आतां. तो मरपाचो मरून गेलो...

- ना. तो जितो आसा.

- जितो आसा ?

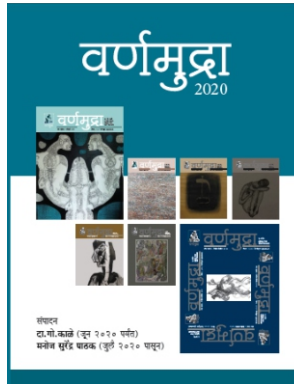
- हय.... त्या दिसा फांतोड मेरेन तो मर्णांत आशिल्लो. पूण सकाळीं तो निवळ्ळो. दोतोर वॉर्डांत आयलो तेन्ना ताजें हुशार तोंड पळोवन ताका अजाप जालें. ताणें म्हळें, “मेडिकल क्षेत्रांतलो हो चमत्कार. आतां तो वांचतलो.”

- खंय आसा तो आतां ? घोवान विचारलें.

- म्हाका खबर ना. त्या दिसा उपरांत हांव त्या वॉर्डांत केन्ना गेलें ना आनी ताका पळोवंकय ना. आज तो मेळ्ळ्यार लेगीत हांव ताका वळखुचें ना....
- आतां घोवान सुटकेचो उस्वास सोडलो.
- तुका राग आयलो ? बायलेन विचारलें.
- ना.
- वायट दिसलें ?
- ना... पूण मत्सर मात दिसलो. घोवान ग्हळें.
- कोणाचो ?
- म्हजे सुंदरीचें पयलें चुंबन घेतल्याचो ! आनी ताणें तिका वेंगेंत ओडून चुमली....

‘वर्णमुद्रा’ २०२०
(एकत्रित सात अंक मुद्रित स्वरूपात उपलब्ध आहेत.)

मूल्य ₹ ५५०/- (पोस्टेजसह)

संपर्क : वर्णमुद्रा पब्लिशर्स व डिस्ट्रिब्युटर्स,
शेगाव, जिल्हा बुलढाणा
९९२३७२४५५०
नमूद केलेला मोबाईल नंबर ९९२३७२४५५०
हाच व्हाट्सअप नंबर आहे, पत्ता त्यावरच
कळवता येईल.

अकाउंट डिटेल्स :
VARNAMUDRA PUBLISHERS
HDFC CURRENT A/C No.
50200047627114
IFSC : HDFC0002817
BRANCH : SHEGAON
OR
GPAY
9923724550 MANOJ PATHAK

किंवा

अमूर्त, रंजक आकृतींचो सोद

केरोझितो द सौझा हो गोंयचो नामनेचो कलाकार. आपले कलेच्या माध्यमांतल्यान मनीस संबंद आनी सांस्कृतीक गतीविज्ञानाचो सोद घेवपा खातीर ताची नामना आसा. ताच्या कृतींनी चड करून अर्द अमूर्त रूपांचो रंग आनी कीचटींच्या रेखाटनांचो भरपूर वापर दिसता,

कला भवन, शांतिनिकेतन हांगाच्या ग्राफिक्स आनी प्रिंटमेकिंगांत ताणें घेतिल्ल्या प्रशिक्षणाचो प्रभाव ताच्या कलाकृतींनी स्पश्ट दिसता.

मनशाच्या रूपाचेर आनी ताच्या परस्पर संबंदांचेर लक्ष केंद्रीत करपी आलंकारिक पद्दतीचें संशोधन

हें द सौझाचे कलेचें खाशेलपण. चड करून कॅनव्हासाचेर जलरंग घालून पेन-शाय वापरून तयार केल्ल्या ताच्या चित्रांक लागून ताच्या प्रिंटमेकिंगांतले फाटभूंयचो बरोच प्रभाव दिसता. ताच्या रंगांचें जितेंपण आनी ताच्या रचनांचे घुस्पागोंदळाचे तपशील सुक्षीम, बारीकसाणीन कोरांतिल्ल्या ओळींचो वापर केल्ल्यान चड मुनभूलयणे आशिल्ल्याचें जाणवता.

लोककथात्मक प्रभाव आशिल्ली जादूई आनी अतिवास्तववादी कला एक आगळीच नदर दिता, जाचे वरवीं आमी आमच्या संस्कृतीक दायजाच्या विलक्षण घटकांचो सोद घेवंक शकतात. अतिवास्तव आनी पारंपारीक हांची भरसण करून केरोझीतो एक कालबाह्य जागो तयार करता, जंय भूतकाळ आनी वर्तमान एकठांय अस्तित्वांत आसात. तो प्रेक्षकांक कितेंय शक्य आशिल्ल्या संवसारांत पावल घालपाक आपयता. हो प्रकार लोककथेची गिरेस्तकाय मनयताच पूण मनशाचे कल्पनेची मर्यादेबगर सृजनशीलताय उजवाडाक हाडटा.

जलरंग आनी पेन आनी शाय हांच्या संयोगान ताच्या चित्रांनी एक आगळीच गती निर्माण जाता. जलरंगांतल्यान मोव, अर्दपारदर्शक दर्जो मेळटा, जाका लागून रंगाचे ग्रेडियेंट आनी सूक्ष्म संक्रमण जावंक शकतात. हाचे उरफाटें पेन आनी शार्ई धारदार, निश्चीत ओळी आनी गुंतागुंतीचे नमुने दितात. जलरंगांचो सुटसुटीत, व्हांवपी स्वभाव पेन आनी शायेच्या रचणुकेच्या, बारीकसाणीन केल्ल्या तपशीलांक लागून हे जुळोवणेंतल्यान दृश्याचो उत्तेजक परिणाम जाता.

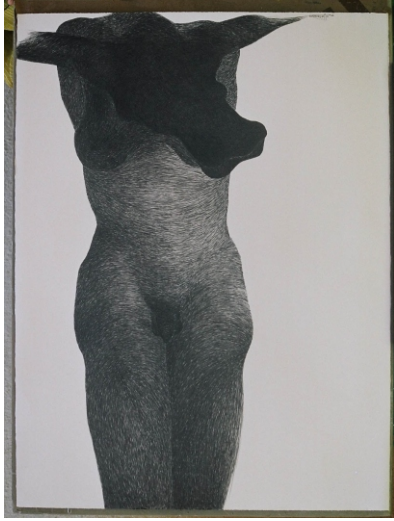
दोनूय माध्यमांची क्षमता चडांत चड प्रभावी करपाखातीर तो वेगवेगळीं तंत्रां वापरता.

अमूर्त आधुनीक जलरंगांनी रंगाचो वापर जिव्या, मोटव्या रंगांसावन ते चड मंद, पॅस्टेल स्वरांमेरेनचो आसता. देखून केरोझीतोच्या चित्रांनी रंगांच्या परस्पर क्रियांक लागून अराजक आनी उर्बेभरीत ते शांत आनी ध्यान अशे वेगवेगळे मनोभाव आनी वातावरण उक्ते जातात.

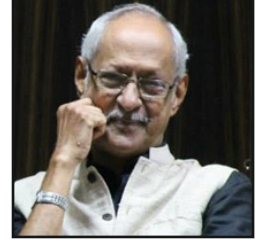
ताच्यो कृती पौराणीक कथा, सैम आनी अतिवास्तव ह्या विशयांनी खोलायेन वचून वास्तववाद आनी फॅन्टासी हांच्या संयोगान जिणेचेर चिंतन करतात. परिवर्तनाचे खीण आनी मनशाच्या अणभवाच्या आध्यात्मिक गुणधर्माक धरून दवरपी एपिसोडिक आनी खंडीत शैली खातीरय ताच्या चित्रांची नामना आसा. ताचो मुखेल दृश्य भर म्हळ्यार आकृतीबंध. तो आकृत्यां वांगडा काम करता, ज्यो स्वता फकत एक हाजीरी म्हूण न्हय, तर उपस्थितीची एक आगळी कुरु जावन ताच्या चित्रांनी उब्यो रावतात.

केरोझीतो द सौझा दृश्य कलाकुसरीवांगडाच इंडो-आयबेरीयन प्रभावाची समकालीन कला अभिव्यक्तीकडेन भरसण करून गोंयच्या सांस्कृतीक आनी धर्मीक बहुलवादाकडेन खासा लक्ष ओडून घेता. हे एककालिकतेक लागून पारंपारीक आनी आधुनीक दोनूय घटकां कडेन प्रतिध्वनीत जावपी एक आगळें कथन तयार जाता, ताका लागून ताची कला ताचे मायभूंयेच्या विकसीत जावपी संस्कृतीक परिदृश्याचेर म्हत्वाची टिप्पणी थारता.

अब्दूल दामोदर मावज़ो

“अब्दूलSS”

गाडी थारायनासतना मोट्यान उलो मारून पांडू आपले वाटेन फुडें गेलो.

व्हडल्या विसवणाचो स पोस्तांचो वांटो पांयशीं रुपयांक मेळ्ळो म्हूण खुशाल मुडांत घरचे वाटेक लागिल्लो रामनाथ तटास जावन थंयचे थंय उबो रावन फुडल्या मोडणार नदरे आड जावपी धवेफुल्ल क्रेटाकडेन पळयत उरलो. ब्लडप्रेसर वाडटाशें दिसलें. राग गिळून शांत रावपाचो येत्न करीत रामनाथान् पावल उकललें. ताज्या विसवणाच्या व्हडल्या पोस्तांनी हाडिल्ल्या खुशाल मुडाचेर विरजण पडिल्ल्यान पोंवशेल्लो मूड घेवन रामनाथ घरा परतलो.

‘गांवांत रावपा सारकें सूख ना’ अशें शांता सदांच म्हणी. पूण पणजेलागीं ह्या गांवांत रो-हाउस घेवचे पयलींच शांतान अचकीत ह्या संवसाराचो निरोप घेतिल्लो. सगलें सुख भोगपाक घोवाक आनी पुताक फाटल्यान दवरून. रामनाथ निवृत्त जालो आनी खऱ्यानीच एकाफाटोफाट एक सूखदिण्यो गजाली घडत रावल्यो. भुरगेपणांतसून ताका वाचनाची गोडी आनी आपणेंय लेखन करचें ही सुप्त इत्सा- दोनूय गजालीं खातीर ताका फुरसत मेळ्ळी. समीर वकील जाल्लोच. ताका एका भोव नामनेच्या सिनिअर वकीलाच्या हाताखाला काम करपाची संद मेळ्ळी. कॉलेजींत शिकतनाची ताची इश्टीण झेबिन्निसा रामनाथाची सून म्हूण घरांत आयली आनी वांगडा चैतन्य घेवन आयली.

मदीं कानार पडलें- गांवच्या देवळांत जाल्ले सभेंत कांय जाणांनी खंय रामनाथाल्या घराचेर बहिश्कार घालपाचो पांडूलो प्रस्ताव भोवमतान भायर मारलो. फाटसून उलोवपी कांय लोकांनी समीरान

धर्म बुडयलो अशें उलोवन पळयलें. पूण कोणाक गा पडून गेलां - कोणाले रांदनीर कितें शिजता तें! गांवचें फुडारपण करपाची वानसा धरून पांडू मात रामनाथाल्या घराब्या आड लोकांक खुबळावपाची संद सोडिनासलो.

ह्या पांडून पयले खेपेक रामनाथाक ‘अब्दूल’ म्हण उलो मारलो तेन्ना तागेलीं तीं कुछित्रीपणां म्हणून रामनाथान ताचेकडेन आडनदर केल्ली. पूण मागीर तो येतना वतना धा जाणां हुजीर ताका ‘अब्दूल’ म्हणून चाळोवपाक लागलो तेन्ना मात रामनाथाक तिडकी येवपाक लागल्यो. एक दीस एटीएमांतल्याना भायर सरतनाच पांडु पावलो. ओ अब्दूल, म्हाका दवरल्यात मरे, काय काडले सगले दुडू? इतलें म्हळें आनी भितर गेलो. थंयच रामनाथालो शेजारी वसंत आशिल्लो. तो बसीक रावतालो. ताच्या कानार पडलांच आसूंक जाय. पळय जाल्यार तोय मुमुखो हांसतालो. रामनाथ तिडकलो, “तूं आनी हांसता कितें? तो चाळयता म्हाका -”

“आसूं रे, तो तुका चाळयता; तूं ताका चाळय.”

“हांव कितें चाळोवं?”

“ताचे नांव पांडू मरे?”

“हय.”

“मागीर तूं ताका ‘गांडू’ म्हणून उलो मार. बादाबाद कर.”

‘गांडू’ म्हणून उलो मारपाचें येवजूनच रामनाथाक हांसो आयलो. पूण तितले म्हणसर पांडू नोटींचो कवळो बोल्सांत चेपीत भायर आयलो. ताका ‘गांडू’ म्हणून उलो मारपाक जीब आडखळ्ळी.

“आरे वसंत मरे! बसीक रावला? चल यो. हांव सोडटां तुका-” आनी वसंत तत्परतायेन क्रेटांत बसलो.

वाटभर रामनाथ येवजीत रावलो. पांडूक जर धा जाणां मुखार गांडू म्हणून उलो मारलो जाल्यार ताका लज जातली आनी तो पर्थून आपले वाटेक वचचो ना. पूण -

रामनाथाले संस्कार ताका आड येताले. आजवेरच्या आयुश्यांत ताणें कोणाकच केन्ना हेडावंक नासलो वा केन्ना गाळ संवंक नासली. आनी हो पाडेबुद्धीचो पांडू मात खांकुडनासतना ताका ‘अब्दूल’ म्हणटा! आनी ‘गांडू’ म्हणपाक शिकोवपी तो वसंत- हांसत हांसत पांडूलेच गाडयेंत बसता! दुसऱ्या दिसा वसंताक विचारतलो म्हणून रामनाथान थारायिल्लें पूण दुसऱ्या दिसा सामकार दिश्टी पडनाफुडें वसंतानच जेन्ना ‘अब्दूल’ म्हणून उलो मारलो तेन्ना रामनाथाक उतरच फुटना जालें.

खरे म्हळ्यार, ही खबर समीराच्या कानार पयलींच घालूंक जाय आसली. कितलोय जाल्यार वकील तो. बापायचो अपमान हो ताचोय अपमानच. सांगलें सगलें.

“हें पळय बाबा, तूं बेठोच तकली पिकार करून घेवं नाका. झेबुन्निसाक सून म्हणून तुवें स्विकारिल्ल्यान तांकां तें कुचकुचता. ते बळयां तशें करतात. त्या पांडूक तूं वळखता. मस्त्यांतलो मस्तो. तातूंत तो आतां पंच जाला. तूं तागेलें ह्या कानान आयक आनी त्या कानान सोडून दी.”

“पूण आतां तो एकलो उरूंक ना. धा जाण म्हणूंक लागल्यात-”

“बाबा, तूं एक समजून घे. तो तुका चाळयता तें तूं चाळवुंचो म्हणून. ताणें चाळयलो आनी तूं चाळवलो जाल्यार तागेलो हेतू साध्य जालो अशें जावचें ना? तेपरस तूं शांत राव. थोड्याच दिसां भितर थंड पडटलो.”

समीरालें आयकून रामनाथ वगी रावलो. पूण शांत रावप ताका शक्य जायनासलें. चार चार दीस

घरांतच रावंक लागलो. झेबुन्निसा सकयल वयर जाताली. “बाबाजान, आज मच्छी ना घरांत. हाडटा?”

“आसूं. खारे बांगडे आसात घरांत. सुकीं सुंगटांय आसात. ताचेंच कितेंय रांद.”

पूण प्रस्न नुस्त्याचो नासलो. मांव आदलेवरी भायर सरना तें झेबुन्निसाच्यान पळोवं नज जातालें. “चलो बाबाजान थोडा घूम के आओ ना! जिवाक बरें दिसतलें.”

रामनाथाचोय चार वण्टीं भितर घुसमटमार जातालो. वाचपा-बरोवपाचेर लक्ष लागनासलें. पूण झेबुन्निसालें मन मोडपाक नाका म्हूण सांजचो उठलो. भोंवत भोंवत गार्डनांत वचून बसलो. बरीं फुलां फुलिल्लीं. झाडांपेडांचेर सुकणीं चिंवचिंवतालीं. आयल्या पयल्यान भुरगीं खेळटालीं. गोंयचे भेरेर आयिल्ले भोंवडेकार कॅमेरा घेवन फोटो काडटले. रामनाथाक शांताची याद आयली. हनिमुनाक बेंगलोराक गेल्लीं तेन्ना ताणें खूब फोटो काडिल्ले. शांतान म्हणिल्लें लेगीत- ‘तुका म्हजेपरस कॅमेराच चड आवडटा...’

“अब्दूल, इधर आऽ -” कानार पडलें आनी रामनाथ सावचीत जालो. चाळोवपी हांगाय पावलो? पूण आवाज एके बायलेचो! मागीर पळय जाल्यार एक टुरिस्ट बायल आपल्या घोवाक काय भावाक उलो मारताली. ताचे ताकाच हांसो आयलो. जावं, म्हाका एकल्याकूच अब्दूल म्हणटात अशें ना. मनावयलो ताण वचून ल्हव ल्हव दिसलें.

“देखा बाबाजान, थोडा घूम कर आयलो जाल्यार कितलो सुगून मेळटा जिवाक ! आतां सदां वच.” गरम च्याचें कप हातांत दिवन झेबुन्निसान म्हळें. च्या बरीऽ जाल्ली झेबुन्निसाली.

पूण दुसऱ्या दिसाच्यान च्याची रूच पर्थून इबाडली. सकाळीं शाकेक नीरपणस घेवन येतां म्हूण व्हडा उमेदीन रामनाथ बाजारंत गेल्लो. एके बायलेकडेन शाके-केळीं पळयलीं म्हूण रावलो जाल्यार फाटसून वसंतान उलो मारलो, “आरे अब्दूल, आयज कितें, मास मच्छी सोडून भाजी घेता?”

“वसंत, म्हाका नांव आसा म्हजें. सारको उलो मार. रामनाथ म्हणटात म्हाका.”

“तें कितें घेवन बसला रे, अब्दूल! म्हजे परस गांधी तुवें चड वाचला मरे! तो लेगीत म्हण्टा, राम रहीम एकूच.” अशें म्हणत वसंत कडसरलो.

मूड भायरो जालो. रामनाथान पांय उकललो जाल्यार भाजयेकान्नीन उलो मारलो, “सायब, अब्दूलसायब, भाजी घे न्हू! शाके केळीं जायी आसलीं न्हू तुका. घे. पोनासांक तीन दिल्यां- तुका चार व्हर...” केळीं बरींऽ आसलीं. पूण वसंतालें आयकून तिणेंय ‘अब्दूल’ म्हूण उलो मारिल्ल्यान रामनाथालें कडलें.

“स दिल्यार लेगीत नाकात--” रामनाथ हात हालयत घरा आयलो. कितें घडलां तें झेबुन्निसाक कांयच सांगिनासतना घुमो घुमो रावलो.

रामनाथ दोन तीन दीस खंयच भायर सरलो ना. झेबुन्निसाक मांवाची घुसमट कळटली. ताचें कारण आपूण, अशी खंतूय तिका दिसताली. पूण रामनाथाक तशें केन्नाच दिसलें ना. सिव्हील करून घरांत आयिल्ल्याक झेबुन्निसा घरचीच कशी जाल्ली. समीराक आवय ना आनी भयणूय ना हें खबर आशिल्ल्यान ताची आवय, भयण आनी बायल ह्यो तिनूय भुमिका ती भोव समजिकायेन निभयताली. फाटले चवथी-पंचमीक तिणें शिवराकच न्हय तर खतखतें, फोडी, मुगां-गांठी, हीट-रोस, सगलें साग्रसंगीत रांदिल्लें. दिवाळेक फोव केल्ले. घरांत मास-मटण जाय अशें केन्ना म्हळ्ळें ना. अदीं मदीं चिकन करताली तेंय समीराक जाय म्हणून. रमझानाक झेबुन्निसान रोजा धरले म्हणपाचें पयले दोन दीस कोणाक

कळळें लेगीत ना.

त्या दिसा पेपर वाचलो तेन्ना रामनाथाच्या लक्षांत आयलें- फाल्यां ईद. झेबुन्निसाक जाग लायनासतना सकाळीं फुडें रामनाथ बाजारांत वचपाक भायर सरलो. बद्द मटणाच्या शापार वचून ताणें मटण घेतलें. कलेजा चडसो घालपाक लायलो. आनी परतुपाक घुंवलो इतल्यान एक लुंगीवालो खाटीक धांवट ताचेसरीं आयलो, “अब्दूलसायब, अच्छासा गाय का गोशत है; अभी अभी लाया है; वोह रही हमारी दुकान-- आओ, आओ...”

रामनाथ खीणभर गणमणलो. मागीर तिडकलो. हातांतली पोती सांबाळीत तो लुंगीवालो धांवट आयिल्लो ते दिकेन पळयलें. पांडूय हांसत ताकाच पळयतालो. वचचें आनी ताची गची आंवुळची अशें दिसलें रामनाथाक. पूण तितलें म्हणसर पांडून थंयसून पांय उकलिल्लो.

झेबुन्निसाली बिर्याणी खुबच सुरबूस जाल्या म्हणपाचें समीरान आडव्या मारिल्ल्या हातावयल्यान कळटालें. पूण रामनाथाली मटणा वयली वानसाच गेल्ली. ते राती झेबुन्निसान समीराक आपणालो दुबाव सांगलो आसुंये. समीरान खोदून खोदून बापाय कडल्यान काडून घेतलें.

“बाबा, त्या पांडूक आमी बुद्द शिकोवंयाच. पूण योग्य संदीची वाट पळोवंया. तूं मात शांत राव. फुडलें म्हजेर सोड.” समीराल्या उतरांनी मणामणाचें वजें काळजावयल्यान देंवलें म्हणपाचें रामनाथाक जाणवलें.

हालींसराक चडसो भायर सरनाशिल्ल्यान कोणेय ‘अब्दूल’ म्हूण मारिल्लो उलो कानार पडूंक नासलो. पूण एक दीस सांजेवेळार दारांतल्यानच कानार पडलें- “अब्दूल घरांत आसा?”

कोणतरी अनवळखी. सभ्य दिसपी मनीस.

रामनाथान भायर येवन विचारलें, “कोण तूं? आनी कितें काम आसा?”

नाय म्हणल्यार रामनाथाल्या आवाजांत वितराग देंविल्लो.

अनवळखी गणमणलो. “कांय ना. हांव तुमगेल्या शेजारच्या रो हाडसांत रावंक आयलां. शेजारी म्हूण वळख करून घेवंक आयलां. तुमकां त्रास जालो जाल्यार वतां. मागीर केन्नाय--”

मनीस नितळ मनाचो म्हूण सांगिनासतनाच कळटालें. “यो, यो. भितर सर.”

ती तांची पयली वळख. पूण कांय खिणांतच इश्टागत जाली. वसंतान बिराड सोडलें म्हूण आयकल्लें पूण थंय नवें बिराड केन्ना आयलें कळुंकच नासलें.

“हांव थॉमस, थॉमस लोबो. आनी तूं- अब्दूल! रायट?” अशें म्हणून थॉमसान सोप्याचेर बसका घेतली.

“दरार नांवाची पाटी आसा. वाचली ना दिसता तुवें?” रामनाथान पर्थून तोंड कोडू करीत विचारलें.

“ना. कित्याक म्हणटा अशें?” उल उलयत थॉमस उठलो आनी दारा कडेन वचून पाटी वाचून आयलो. “म्हाका पयर हांगाचो वॉर्ड मेंबर मेळिल्लो- अंड हय, पांडुबाब म्हण्टात तो. ताणेंच सांगलें- शेजरा रावता तो ‘अब्दूल’ म्हूण. म्हाका दिसलें तेंच नांव म्हूण तुजें!” आनी तो मोट्ट्या न हांसलो. मागीर तोच उलयलो, “तूं जाणा? आमगेल्या घराक लोक ‘कोल्यागेर’ म्हण्टाले.”

“अशें कित्याक?” रामनाथान बेठीच मज घेतली.

“आमी लोबो न्हूय ? - पुर्तुगेज भाशेन लोबु म्हण्टल्यार कोलो. म्हणे पायक तर ‘ए कोल्या’ म्हण जाप करताले.”

तितले म्हणसर झेबुनिसान दोगांकूय च्या हाडून दिली. खबरो रंगार आयल्यो. थॉमस खंय रिटायर्ड टिचर. दिवचले बिराड आसलें. मूळ कांदोळेचे. घर खंय देमांदांत पडलां. देखून बिराड हांगा हाडलां. ताका वाचनाची खूब आवड देखून दोगांयचें रोखडेंच जुळ्ळें. दुसऱ्याच दिसा आपणागेर आफोवन थॉमस गेलो.

सांजेचो वच जाल्यार रामनाथाची वाट पळयत थॉमस दारांतच उबो आसलो. “यो, यो, अब्दूल, तुजीच वाट पळयतालों.”

काल स्पश्ट केल्लें आसतनाय आयजूय तो ताका ‘अब्दूल’च म्हणटालो. पूण ह्या ‘अब्दुलां’त कुछित्रीपणां नासलीं. रामनाथानय ताका दुरुस्त केलो ना.

भेटी जायत रावल्यो. केन्ना बाजारांत, केन्ना लायब्ररींत, केन्ना घरांत. मदीं केन्ना तरी रामनाथान ताका म्हणिल्लें, ‘म्हजें नांव रामनाथ. तसोच उलो मार हाका.’ पूण ताणें ‘जाणा रे हांव; पूण तोंडाक येता तें म्हणप जाता. आसूं. नांवांत कितें आसा?’ अशें म्हणून फाफडून उडयिल्लें.

थॉमस मेळत सावन पांडू विसरायेर पडूंक लागिल्लो. पूण मदींच केन्नाय आदळटालो तेन्ना ‘अब्दूल’ उलो मारून तिडायले बगर रावनासलो.

एक दीस पंचायतीची एक नोटीस आयली. समीर तेन्ना घरांतच आशिल्ल्यान ताणेंच ती घेतली. नोटीस आसली हाउसटॅक्स भरपाची. काडिल्ली रामनाथ कुंडयकार ह्या नांवान, पूण ज्या पाकिटांत ती घाल्ली ताचेर भायर बरयिल्लें ‘अब्दूल कुंडयकार’ म्हण. समीराक खूब राग आयलो. दुसऱ्याच दिसा पोलीस स्टेशनार वचून ताणें तक्रार दिली. दोन दिसांनी रामनाथाक ठाण्यार आफयलो. समीराक त्या दिसा फावनासलें देखून रामनाथ एकलोच गेलो. पळय जाल्यार पांडूकूय आफयिल्लो.

“तूं हाका अब्दूल म्हण पाचारता?” इन्स्पेक्टरान पांडूक विचारलें.

“सगलेच ताका ‘अब्दूल’ म्हणटात, सायब.” पांडून हांसत म्हळें.

“ताचें नांव रामनाथ कुंडयकार म्हण तुका खबर ना?”

“आसा सायब, नोटीस तशीच काडल्या.” पांडून सांगलें.

“आनी ह्या एन्वेलपाचेर ‘अब्दूल कुंडयकार’ बरयलां तें हॅण्डरायटिंग कोणाचें तर?”

पाकीट हातांत घेवन पळयिल्ले भाशेन करून पांडून सांगलें- “हें हांवेंच बरयलां. डेलिवरी सारकी जावची म्हण.”

“सायब, म्हाका कोणूण अब्दूल म्हणिनात. फकत होच म्हाका ‘अब्दूल’ म्हण चाळयता.” रामनाथान तिडकून सांगलें.

“राव सायब-” अशें म्हणून पांडू उठलो. भायर ताच्या वांगडा आयिल्लो मनीस आशिल्लो ताका घेवन भितर आयलो आनी आपणेच ताका विचारलें, “हेका तूं कितें म्हण वळखता?”

“अब्दूल -” ताणें साव जावन सांगलें.

रामनाथाक जायतें सांगपाचें आसलें पूण इन्स्पेक्टरान ताका आडायलो. पांडूक सांगलें, “हें पळय पांडूबाब, तूं गांवचो पंच. ह्या मनशाक ताचें नांव आसतना ताका हे भाशेन फाल्स नांवान चाळोवप

सारकें न्हय. समजलोय ?”

“तेका तें नांव घोस्ताक वचना जाल्यार तो तेगेलो प्रोब्लेम. तुवें कितें सांगलां तें हांव समजलों. आतां हांव वचूं ?” अशें म्हणून तो गेलो लेगीत.

“हें पळय, मिस्टर कुंडयकार, ही तुमगेली कॅम्प्लेन आमच्यांनी एंटरटेन करूं येना. तरी आमी ताका शिटकायला. तुमगेलो पूत ऍडव्होकेट. तुमच्यांनी जायें जाल्यार सिव्हील कोर्टांत वचूं येता. हांगा आमच्यांनी कांय करूं जायना.” अशें सांगून इन्स्पेक्टर उठलो. रामनाथ फुगारमार घेवन थंयसून भायर सरलो.

“हांव जाणा आसलों- ही क्रिमिनल केस जायना. सुदरता जाल्यार पळोवंचा म्हूण हो एक प्रयत्न केल्लो. आतां मात त्या पांडूक जाग्यार हाडूंकच जाय. हांव फाल्यांच सिव्हील केस फायल करतां.” समीरान सांगलें.

आनी तशें केलेंय बी. पूण सिव्हील मॅटर तो ! केस बेगीन वयर सरता ? म्हयने गेले. तरी बरें ! पूतच वकील जाल्ल्यान रामनाथाक फावटी मारच्यो पडल्यो नात.

मजगतीं पंचायतीच्यो वेंचणुको आयल्यो. आपूण सरकार पक्षाचो म्हूण सांगून पांडू मतां मागतालो. वेंचून आयल्यार आपूण बरें मागत्यांचीं कामा करतलो आनी विरोधकांक कशी बुद्द शिकयतलो तें आडून आडून सांगतालो. हे खेपेक आपूण सरपंच जातलों म्हूण सपनां पळयतालो. पूण ताच्या विरोधांत राविल्लो तोय आपूण सरकार पक्षाचो म्हूण मिरयतालो. निमाणे लोकांनी पांडूक ताचो जागो दाखयलो. देडदोनशीं मतांनी तो पडलो. पूण नांवाडगेपणां उणी जालीं नात. वाटेर खंयूय दिश्टी पडल्यार गाडी मुजरत स्लो करून ‘अब्दूल, खंय मशिदींत वता ? हांव सोडूं ?’ म्हूण विचारतालो. पूण एक बदल रामनाथाक जाणवतालो- लोक ताचे वांगडा भोंवपाचो पातळ जाल्लो.

दोन तीन हिअरिंगां जालीं. पांडून झेतान वकील काडिल्लो आनी आपूणूय कोर्टांत येतालो. पोलीस स्टेशनार सांगिल्लीं तीं शापोतां कोर्टांत चललीं नात. ताका गवाय कोण मेळ्ळोना जावंये. वयल्यान थॉमसान कोर्टांत येवन सोपूत घेवन सांगिल्लें, ‘ह्या पांडूनच आपणाक रामनाथाचें नांव अब्दूल म्हूण सांगिल्लें’. आनीक दोन हिअरिंगां जातात म्हणसर पांडू खरशेलो. पांडून रामनाथाचे वाटेक वचचें न्हय, ताका अब्दूल वा आनीक कितेंय म्हणून पाचारपाचें तत्काळ बंद करचें म्हूण समीरान इंजंक्शन मागिल्लें. निमणो आदेश आपणा आड वतलो हाचो अदमास आयलो तेन्ना पांडूच्या वकिलान ‘तडजोड’ करपाचो प्रस्ताव दिलो. समीरान आडावन दाखयलें. पूण मागीर पांडून पुशीं समीराक मेळून माफी मागली खंय, तेन्ना ताणें तयारी दाखयली.

“आरे, अब्दूल, आयज बरो उमेदीर सो दिसता. केसीचो निकाल लागलो काय कितें !” थॉमसान विचारलें.

“निकालाक रावल्यार आनीक वर्सां वतलीं आनी इतलेंय करून निकाल आपणा आड वतलो देखून खंय पांडून कोम्प्रोमायज करपाचें मागलां. तेंच सांगपाक आयिल्लो हांव.”

पांडूलें पडिल्लें तोंड पळोवपाची उमेद रामनाथाच्यान लिपोवं नज जाली. केन्ना काय कोर्टाची तारीख पडटा म्हूण तो वाट पळयतालो.

तो दीस उदेलो. वांगडा येवपाक थॉमसूय तयार जालो. पांडूच्या वकिलान तयार केल्ले पेपर

समीराक दाखयले. ताणें ते ओके केले. बीनशर्त माफी आनी पर्थून केन्नाच रामनाथाचे वाटेक वचचो ना म्हण सोपूत.

फाटल्यो यादी जाग्यो जाल्यो. देवळांत भर सभाघरांत रामनाथाचो अब्दूल जालो म्हणिल्लें तो उगडास जालो. ईदा दिसा खाटकाक धाडून 'गाय का गोशत' घे म्हण सांगपी पांडू दोळ्यां मुखार आयलो. हांव सरकारपक्षाचो म्हण झेत करपी आनी इन्स्पेक्टरा मुखार आपणांक किकोंत करपी तो मस्तो पांडू आनी आयज बीनशर्त माफी मागून पर्थून केन्नाच वाटेक वचचो ना म्हण काकुळटेक येवपी पडिल्ल्या तोंडाचो हो पांडू --

“रामनाथ” कोर्टान उलो मारलो.

रामनाथाची नदर तकली सकयल घालून उबो आशिल्ल्या पांडूचेर थिराविल्ली. आतां दाखय पळोवंया तिडावन! मिजासखोर ख्यंचो!

“रामनाऽथ!” पर्थून ताचें नांव घेतलें. चिंतनांनी शेणिल्लो रामनाथ अजून बसून आसलो.

“आरे अब्दूल, ऊठ मरे, तुका आफयतात--” थॉमसान म्हळें आनी रामनाथ उठलो.

कागदार सयो जाल्यो. वकिलान सांगिल्ले प्रमाण पांडून फुडें केल्लो हात रामनाथान अनमनत पूण घेतलो. आनी पांडून खालते मानेन 'म्हणिल्ल्या 'सॉरी'क फकत मान हालयली.

थॉमसा वांगडा कोर्टमांतल्यान भायर सरलो तेन्ना समीरान येवन म्हळें, “बाबा, असो कितें रे तूं? दोन फावटी कोर्टान उलो मारलो 'रामनाथ' म्हण तरी तूं बसून! आनी थॉमस अंकलान 'अब्दूल' म्हणना फुडें उठलो-- ”

“तें आसूं रे आतां. यो अब्दुल, सॉरी रामनाथ, आमी जैत सेलेब्रेट करुंया, चल.” थॉमसान रामनाथाचे फाटीर शाबासकेचो हात मारून म्हळें.

खट्टरकाकांचे विनोद-आख्यान

हरिमोहन झा

अनुवाद : वसंत केशव पाटील

किंमत : ₹ ४२४/-

सवलतीत ₹ ३५०/- ला पोस्टेजसह
घरपोच मिळेल.

संपर्क : वर्णमुद्रा पब्लिशर्स व डिस्ट्रिब्युटर्स,
शेगाव, जिल्हा बुलढाणा
९९२३७२४५५०
नमूद केलेला मोबाईल नंबर ९९२३७२४५५०
हाच व्हॉट्सअप नंबर आहे, पत्ता त्यावरच
कळवता येईल.

अकाउंट डिटेल्स :
VARNAMUDRA PUBLISHERS
HDFC CURRENT A/C No.
50200047627114
IFSC : HDFC0002817
BRANCH : SHEGAON
OR
GPAY
9923724550 MANOJ PATHAK

किंवा

बॉबोईच्या मामाचो कोट वल्ली काडूस

बॉबोई थावन काल सुटलली मत्स्यगंद ट्रय्न हर्शेच्याकी दड वर तडव कर्न पाव्ल्यान, रल्वे स्टेशनांत खेट आस्लि. कोंकण रल्वे सुरु जातच कोंकणी लोकांच्याकी चड करुन हेर भासांनी उलयतेलेच चड म्हळ्ळेपरीं तुळुवेंत, मल्याळमांत आनी हिंदींत उलयतेले भंवारीं उभे आस्ले. रल्वे स्टेशनांत ट्याक्सि/रिक्शा बुक करुंक वेवस्ता आस्ल्यारी, स्टेशनाक पावंक्क आयिल्ले तांच्या पार्टी वेच्या वाटेर कोण्यी मेळितत म्हणुन बोबाट्ताले, पुण लांबायेच्या काळा उप्रांत ‘आनी बॉबोई पुरो’, म्हणुन अपली साटूली-पोटूली भांदुन आयिल्लो दाविद, अपल्या एका खांदार वस्तुराचें पोतें तशेंच अन्यका हातीं अल्यूमिनियमाची पेट घेवन चलतास्तां ताची नदर स्टेशनाभाग्र रस्त्यार उगत्या आंगार एका मणयेचेर बस्लेल्या भिक मागतेल्याचेर पडानास्ताना गेलिना. ताका कोण्यी पळेनाल्लीं, ताचें कोण्यी आयकनाल्लीं पुण तो एका मेशिनापरीं ‘अय्या...’ म्हणुन उलो कर्च्या ताच्या ताळ्यांत कस्लिकी सकत सकत आस्ली जायजय.

ऐक फर्लांग चलोन गेल्ल्या दाविदाक शीदा अपल्या गांवाक वेचें बस्स मेळ्ल्यान पावणें वोराच्या पयणांत तो गांवाक पावलो. गांवांतल्या बस्स्टोपा थावन भयण रीताच्या घर्ची तीन फर्लांगाची वाट, रिक्शाचेर गेयार कांय साडेतीन फर्लांगाची देकुन रिक्शार गेल्लेपरींच दाविद उलव्नास्लो; “अजीक एकुणचाळिस वर्सादीं तर तीन बस्सां बदलुंक पड्तीं, पयणाक उण्यार उणें आदस तयीं जाय पड्तो, तेद्रां कोंकण रयल सय्त नातलें देकुन बॉबोई थावन गांवाक यक्क एकच एस्टी बस्सां व घाट्टो पाटिलाचीं बस्सां वा लरियोच गत.”

“तेदाळा हांव सयत जल्मुंक नातलो अंकल” रिक्शा चलव्च्या तर्नाट्यान जाप दिलि.

“हांव सम्जतां, तेद्रां हांगा रिक्शाय नातलो, बोयलाच्यो गाडियो वा अप्रूप पेंटेक वोजें घेव्न आयिल्ल्यांचीं सायकला मेळतालीं.”

“हूं... आतां तो काळ कंय आसा अंकल, वेळाचीं रोदां राव्तात्व तर?”

“हां! सार्कें सांगलेंय तुवें पुता, वेळाचीं रोदां रावानांत....” लांबायेचो उस्वास काडुन, घर्च्या गेटिसमोर उभी जाल्ल्या रिक्शांतलो देंवोन भाडें फारिक करुन दाविद अपली पेट आनी पोतें घेव्न गेटिभितर येताना आपल्या दाव्या-उज्व्या कुशींनी वय्र-सक्ला पळेतच घर्च्या आंगणाक लागीं जाल्लोच गुडांत भांदुन घाल्ल्या पेट्यान ज्योरान घोंकुंक धर्लें देकुन कुज्नांत काम कर्न आसचें रिता घराभाग्र दीश्ट घालुन ‘अर दाकट्याबा.... कागद बरयिल्लें तर हांव बावोजिक वा कोणाक पुणी मुकार दाड्तीने?’, य... य... म्हणुन “अळेया, दाकट्याब आयला, वचुन ताची पेट घे” म्हणुन घाल्ल्या धेंकण्याक आयकुन निकुन अपल्या पेंकटार भाग्रास सार्कें भांदुन मुकार येताना दाविद चोव्केचीं मेटां चडोन जाल्लें. “आसुंदी रिता, ती पेट झड ना” म्हणुन दाविदान ती पेट आनी वस्त्राचें पोतें चोव्केत भुंय दवर्न “सांग्लेपरीं रितान बरी मिनत केल्याय, माड-माडियो, केंळ्बे, फुलां....” दाविदाची नदर परत घर्च्या भंव्तोणी चर्तालि.

“आतां घोळोंक आळां मेळानांत दाकट्याबा, देकुन गाद्यांनी केंळ्बे घाल्यात. उदक सयत उणें जाव्न आयलां देकुन माय मय्यांत माड-माडियो सुक्तात, आसुं, तुं थक्लाय आस्येत, पज-लोण्चें तुज्या मोगाचें आयते कर्ता. व्हच न्हाव्न य, पुण उदक हुन करिजेगी वा शेळेंच आसुं?” रितान सवालांची शिंकळ वोड्लि.

“हुन उदकांत नांन्वी सवय केद्रांकी रावयल्या रिता, हांव शेळ्या उदकांत न्हातां. सांग्लेपरीं तुजो पूत दिसानामु?” दाविदान तुवालो घेतास्तां विचार्लें.

“पुताच्या कोलेर्जीत आज स्पर्ट्स ड कंय, देकुन सकाळीं वेगींच बायकार गेला. सांजेर येतलो” निकुन मधें दाय घाल्ली पळेतच दाविद न्हाण्येक रिगलो.

न्हाणियेक गेल्ल्या दाविदाक स्पर्ट्स ड, स्कूल/कलेज ड सव्ध आयकुन अपल्या इस्कोलाचे दीस उडास आयले. धांण्णि, खेळ आनी इनामां. उप्रांत स्कूल ड, स्टर्जीत ड्रामा, ड्यान्स आनी गायन. वर्साच्या चड्ताव दिसांनी यंत्रापरीं येंव्चें, वाचुंक, बरंव्क शिक्चें, उप्रांत परिक्षा, रजा, पास-फय्ल....

पुण रजेर बोंबोई थाव्न खारी बिस्किट, टस्ट-रस्क, चोक्लेटां हाड्च्या लोर्सुं मामाची याद यनास्ताना राव्लिना. तेद्रां दाविद तर्नाटो जाव्न येंव्चो देकुन फेस्तां-सोभाणांक लोर्सुं मामाचीं पोर्नी शर्टां न्हेसुन गेल्लोय आसा. “तीं वस्त्रां भितर दाळुन कितें फायदो, जर्लें खातित देकुन तुं पुणी तीं न्हेस पुता” म्हणुन आजी तवळ तवळ दाविदाक लोर्सुं मामाचीं पर्नी वस्त्रां न्हेसुंक दितालि.

लोर्सुं मामाचें घर आमच्या घर्च्याकी ऐक फर्लांग पय्स आस्लें देकुन दाविद भुर्यापणार तवळ तवळ अजियेच्या घरा वचोन आस्लो. काजर जाव्न एकाच मय्यांत पर्गांवाक गेल्ल्या लोर्सुं मामान अपल्या काजाराचो सूट बरो कर्न दोडुन रुकाच्या दाराच्या कबाटांत ह्यांगराचेर उम्कळायिल्लो आनी दाविदान सभार पाव्टीं मर्तीत आशेव्न आस्लो ‘एका दिसा म्हाका लोर्सुं मामाचो सूट न्हेसुंक जाय’. ऐक पाव्टीं आजियेलागीं अपल्या मनांतली आशा सांग्तच आजियेन तुक्लाव्न सांग्लें “तुज्या काजराक तो सूट न्हेस पुता.” पुण दाविदाच्या मर्तीत निजाय्की तो सूट न्हेस्वी जबोर आशा आस्लि. ह्य पाव्टीं गांवाक येंव्च्या

लोसुं मामाक हांव विचार्तां, तो कसोय तो सूट न्हेसिना, देकुन बेस्टोच भितर दवर्च्याकी अण्णाक दी म्हणुन सांगतां अशें चिंतुन आस्लेपरींच क्रिस्मसाक कुस्वार कर्चे काम भरान सुरु जाल्लें. नेत्र्यो, किडियो, चाकल्यो, आपां... अशें लोसुं माम आयलोच आनी आज या फाल्यां खंडित सूटाविशीं प्रस्ताप काड्तां म्हणुन एका दिसा धग्र आराव्न विचार्लें; “मामा तुं क्रिस्मास मिसाक सूट न्हेस्ताय ?”

“नारे, गांवांत गर्मी चड आसा देकुन सूट न्हेसिना” लोसुं मामाची जाप आयकुन दाविदाक संतोस जालो. ‘अण्णान तो सूट न्हेस्चे दीस चड पयस नांत’ अशें मतींत लक घालिलाग्लो.

रिटायर्ड जाल्लो वादिराज मास्टर गांवच्या चड्तावांक शिकयिल्लो. इस्कोलांत तो क्रिस्तांव भुर्ग्यांक कांठाळ्तालो तर्थी, पर्गांवांत बरी जड आस्च्यांक तो भव चड लाग्सिलो. पर्गांवां थाव्न आयिल्ल्या कोणाच्योर्ची तो ऐक विसित दीव्क चुकानात्लो. लोसुं माम ह्यपाव्ठीं क्रिस्मस मिसाक सूट न्हेसाना कंय, देकुन हांव न्हेस्तां म्हणुन लोसुं मामाक न्हेसुंक सूट विचार्तां म्हणुन दाविद मतींत लक घालुन आजियेच्या घरा येताना गेटिभाग्र साय्कलाचेर वादिराज मास्टराक पावुंक गेल्लो लोसुं माम गट बंध करुन भितर येव्चो दिस्लो.

“बरें जालें, तो सूट बेस्टोच कबाटाभितर पाड जातो, देकुन वादिराज मास्टर पुणी न्हेसुंदी आनी तुजो उडास काडुंदि” आजी लोसुंमामाक सांगुन आस्ली पुण तीं उत्रां दाविदाच्या नेण्ट्या काळजाक बारीकायेन चिरुन आस्लीं.

न्हाण्येक गेल्ल्या दाविदाक अपलें न्हाण संभासर अपल्या जिण्येच्या आधल्या काणियांची याद यनास्तां रावली ना.

न्हाण संपव्न पेज-लोण्चें जव्न दाविदान पेट उगती करुन तांत्लीं चोक्लेटांच्यो, बिस्किटेच्यो पेकेट्यो काड्चे पळेव्न रीतान जांव निकुन जांव कांय उत्सुकाय दाकय्लिना.

“आसुं दाक्त्याबा, पूत आतां कंय खाता? तो भुती सयत व्हरिना, ताका के.एफ.सी चिकन, कबाब, चायनीस, नूडल्स, बर्गर, सोसेज, ह्याम आनी कितें जाय जाल्लें सगळें कोलेजिच्या बग्लेच्या क्यांतिनांनी मेळता.”

आयकुन दाविदाच्या आंगार शेळें उदक वोत्लेपरीं जालें.

पांच जोडी मुस्ताय्की आनी ऐक वुल्लन कट मात्र दाविदाच्या पेटेंत आस्लें. अण्णाक कशी कट न्हेस्ची आशा आस्ली तशेंच अपल्या भाच्याकी आशा जरूर आस्तेली देकुन हो कट भाच्याक दीव्चीं चींत्नां मतींत घेव्न दाविदान विचार्लें “रीता, म्हजेलागीं बरो ऐक कट आसा तुजो पूत म्हजो कट न्हेसत्वे ?”

“तें तुं आनी तुजो भाचो जाणांत.” निकुन मधेंच दाय घालि.

आयकुन दाविदाच्या मतींत समधान जालें. पय्याची पुरासण काडुंक सोप्याचेर आड पड्ल्या दाविदाक हळताची नीद पड्लि.

“अळरे बोंबोईचो दाविद माम आयला, तुका वुल्लन कट हाडून आयला, तो आतां इल्लो आड पड्ला, देकुन तुं थंय कांय आवाज करिनाका....” रितान पुस्पुश्या ताळ्यांत सांग्चीं उत्रां दाविदाच्या कानांनी पड्लिंच. पुण भाचो कितें जाप दीत म्हळ्ळ्या अत्रेगान दाविद निदेचो वस पांगुन तसोच उलो.

“मम्मा, तुं ऐक कितें म्हण्टाय, माम कसोय पोड्टु चींत्पाचो, तुका पुणी समजणी नांगि ?, तो वुल्लन

कट कंय आनी हांव कंय? मामाक कोणे पुणीं दान दिल्लो वा कोणाचो पुणीं फार्न हाड्ललो आस्येत, म्हाका तें पुरा पर्ने न्हेसुंक नाका; पय्लेंच सांग्तां.” भाच्याक सुडाळ उत्रांनी जाप दिली आय्कुन दाविदाक अपल्या काळजांत सुवियो तोप्ल्लेपरीं भग्लें.

दाविद गांवाक यवन हफ्तो जाला, बोंबोई थावन हाड्ल्ली खारी बिस्कुट ताणें एकेकच पेट्याक आनी माज्राक दिल्ल्यान पेटो सयत आतां शिम्टी हालयतालो. सेजाचीं सयत पय्ले मेळुन “अरे दाविदाम, केद्रा आयलोय?, कित्लो तप रजेर आयलाय?” म्हण विचारलेंल्यांनी दुस्ये पावटीं पळेवन पळेनाल्लेपरीं कर्चे आतां सदांचें जालां.

बोंबोय्त काम करुन आस्ताना सगळो लक पर्की पुण त्या पर्की लोकां मधें सयत ‘अपलेंपण’ जिवें आसलें. पुण हांगां अपल्यां मधें कसलेंगी ‘पर्किपण’ चींतप दाविदाक कांतय्लाग्लें. ताकाय काल रातीं भाच्यान पुस्पुश्यानी आवयक घाल्ल्या सवालांत “म्हाका कित्याकणी हो बर लाग्ता मम्मा, कितें म्हण उलंव ताचेलागीं, तो अजून मांड कुर्पोण चींत्पांत आसा मम्मा, हो केदाळा पाटीं वेता?”

तीस वर्साधीं अपल्या बापायची आस्त सयत पणिल उर्ता देकुन भय्णिक बेंकाचें लन काडुंक आनी घर भांदुंक सलीस जाव्दी म्हणुन भय्णिच्या नांवार करुंक कबूल जांव्च्यादीं बापायन विचार्लीं उत्रां “तुवें समा चींत्लांय्वेरे? ही आस्त दोगांय भुर्ग्यांच्या नांवार कर्ची सोडून एकल्याच्या नांवार केल्यार फाल्यां कितेंय चड उणें जायत तर तुजी गत कितें म्हण चींत्लांय्वेरे?” दाविदाच्या यादींत आयलीं.

“व्हय आना, म्हाका कशींय भुर्गीं बाळां नांत, रिता म्हजेंच दाकटें भय्ण न्हय? फाल्यां हांव बोंबोई थावन आयलें तर हांगाच राव्ळेशिवाय कंय वचुं? कितें म्हण्ताय रिता?” म्हणुन विचार केल्लेवेळार निकुन जाप दिल्लि; “छे... तें एक विचारचें सवाल्वे? तुं कितें आमचोच ने? तुमचें रिता पक्यांक सयत अपल्या घरांत रीग दींव्चें अपल्या देवासाकर््या दाकट्याबाक सोडून घालित्वे?”

दीस गेलेपरींच आय्कल्लीं, समजल्लीं, पात्येल्लीं एकक उत्रां पोकोळ जावन फकत सव्ध जाताना दाविदाच्या मतींत नवीं नवीं सवालां चडुन आयलीं. पयलें गांवांत, उप्रांत सेजारांत आनी क्रमण अपल्या घरांतच ससार जावन जियेव्चे अड्हुक दीस मांदुन घेंव्क दाविदाक त्रास भग्ले. काळजांतले उमाळे मतिच्या आटेविट्यांक सोसुंक जायनास्ताना एका सकाळीं दाविद अपल्या पेटांत आस्ले थोडे चिल्लर पय्ये आनी तो वुल्लन कट घेवन घर्चे आंगण उत्रोन भाग्र पड्लो. चलोन पेंटेक पाव्लो आनी बस्सार मंगळुराक पाव्लो. तेव्शिन हेव्शिन दिश्ट घालुन थोड्याच वेळान त्या रित्या आंगार भिक मागुन आस्च्याक पळेतच ताचेशीं वचुन अपलो कट त्या भिकार्याक दिलो आनी पाटीं मुकार पळेनास्तां ट्र्याच्या टिकेट कौंटरातेव्शिन मेटां काडिलाग्लो.

(उतरांचो मल्लब)

खेट = गर्दी, पोतें = चील, मणय = ल्हान स्टूल, फर्लांग = २०० मीटर, अदस = अर्धो दीस,
गत = वाट, पेंटेक = शेराक, रोदां = चक्रां, धेंक्णो = ज्योरान, भाग्र्यास = चोत्तोन तोवेल
सोव्कि = घरा भितलें साल, आळां = कुल्कारां, दाय = कुलेर, दाळुन = जमवन,
जबोर = ज्योराची

वंचितांच्या वेदनांचो भाश्यकार : अब्दुलरजाक गुर्नाह शैलेंद्र मेहता

आफ्रिकेंतल्या झांझिबार जुंव्याचेर जल्मल्लो आनी सध्या ब्रिटनांत रावपी ७२ वर्सा पिरायेचो अब्दुलरजाक गुर्नाह हाका २०२१ वर्साचो साहित्य नोबेल पुरस्कार जाहीर जाल्लो. 'वसाहतवादाच्या परिणामाचें आनी निर्वासितांच्या दुख्खाचें विमर्शीक आनी दयाळपणान खोलायेन चित्रण केल्ल्यान हो पुरस्कार ताका फाव जाला,' अशी पुरस्कार दिवपी मंडळान नोंद केल्ली. आफ्रिकेंतल्यान साहित्याचो नोबेल पुरस्कार मेळोवपी तो पांचवो काळो लेखक आनी वोल सोयिका उपरांत आफ्रिकेंतलो दुसरो काळो लेखक.

डिसेंबर १९६३ त ब्रिटीश वसाहतवादांतल्यान झांझिबाराची शांततायेन मुक्ती जाले उपरांत आबेद कारुमेचे राजवटीन आपल्या अरब नागरिकांचेर जुलूम केलो. जायत्यो कत्तली जाल्यो आनी हजारांनी लोकांचो जीव गेलो. अब्दुलरजाक गुर्नाह हो बळी पडिल्ल्या वंशीक गटाचो आनी ताका शाळेचें शिक्षण सोंपतासर कुटुंबाकडल्यान आनी देशांतल्यान पळून वचचें पडलें. त्या वेळार तो अठरा वर्सांचो आशिल्लो. १९६८ वर्सा तो निर्वासित म्हणून इंग्लंडाक गेलो. सुरवेक ताचें शिक्षण कॅन्टरबरीच्या क्रायस्ट चर्च कॉलेजींत जालें. उपरांत १९८२ वर्सा ताणें केंट विद्यापिठाची पीएच.डी. पदवी मेळयली. हालींच निवृत्त जायमेरेन तो केंट विद्यापिठांतल्या इंग्लीश विभागांत प्राध्यापक आशिल्लो.

अब्दुलरजाक गुर्नाह हाणें धा कादंबऱ्यो आनी जायत्यो लघुकथा उजवाडाक हाडल्यात. निर्वासित

जिणेंतल्यो दुविधा आनी विसंगती हेताच्या साहित्यांतलो परत परत येवपी विशय. पिरायेच्या २१ व्या वर्सासावन ताणें बरोवपाक सुरवात केली. स्वाहिली ही ताची पयली भास आसली तरी इंग्लीश हें ताचें साहित्यीक माध्यम जालें. झांझिबारांत स्वाहिली भाशेंत साहित्यीक उत्पादन उणें आशिल्लें आनी ताचो साहित्याचो सुरवेचो संपर्क अरबी आनी फार्सी काव्यांतल्यान, खास करून अरबी रातीं आनी कुराणाच्या सूरांवयल्यान आयलो. शेक्सपियरसावन फुडें व्ही. एस. नायपॉल मेरेन इंग्लीश भाशेची परंपरा ताच्या साहित्यांत उजवाडाक आयल्या. वसाहतवादी नदरेकडल्यान वेगळो जावन थळाव्या लोकांचो आवाज ताच्या साहित्यीक कृतींतल्यान प्रतिध्वनीत जाता.

आफ्रिकेविशीं जो व्यापक नॉस्टॅल्जिया पुर्विल्ल्या आनी वसाहतकाळाआदीं आशिल्लो, तो टाळपाचो यत्न ताणें आपले पुराय बरपावळींत केला. आफ्रिकेविशीं बरयतना युरोपीय लेखकांनी भोंवतणच्या घडणुकांचें विश्लेशण थळाव्या लोकांचे नदरेन करूंक नाशिल्ल्यान जायते गैरसमज आनी चुकीचे विचार पातळायले. ताणें ही पारंपारीक विचार प्रक्रिया मोडून थळाव्या लोकांची वेदना आनी संघर्श मुखार हाडलो. झांझिबार हो हिंद म्हासागरांतलो संस्कृतीक नदरेन विंगड विंगड प्रकारांचो जुंवो. पुर्तुगेज, भारतीय, अरब, जर्मन, ब्रिटीश ह्या सारक्या जायत्या वसाहतवादी सत्तांच्या वेगवेगळ्या प्रकारच्या जुलूमचो इतिहास थंय आसा. पुराय संवसाराकडेन ताचे वेपारी संबंद आशिल्ले. जागतीकीकरणापयलीं लेगीत झांझिबार हो एक विश्वव्यापी समाज आशिल्लो. हें सांस्कृतीक दायज ताच्या साहित्यांत दिसप सभावीक.

विस्थापन आनी निर्वासन :

गुर्नाहाच्या साहित्यिक वावरांत विस्थापन हो एक मुखेल विशय, जो ताच्या स्वताच्या निर्वासितपणाच्या अणभवाचें पडबिंब. ताचीं पात्रां चड करून आपले संवकळीच्या वातावरणांतल्यान हुमटून उडोवपाच्या आव्हानांक मार्गदर्शन करतात. आपल्या भूतकाळाचो सद्याच्या वास्तवाकडेन मेळ घालपाक तो कश्ट घेता.

१९८७ वर्सा ताणें बरयल्ली 'मेमरी ऑफ डिपार्चर' ही पयली कादंबरी एक अपेस आयिल्ल्या उठावाचेर आदारल्या. तिची फाटभूंय केनिया हो देश. एक प्रतिभावान तरणाटो नायक आपल्या दर्यादेगेवेल्या वाठारांतल्या गरीब आनी घाणयाच्या समाजीक वर्गांतल्यान सुटपाचो यत्न करता. नायरोबींतल्या गिरेस्त नात्यांतल्या मनशान ताका ताच्या पांखा खाला घेवचो अशें ताका दिसता, पूण तो अपमानीत जाता आनी तो आपल्या मोडून पडिल्ल्या कुटुंबांत परतता. थंय ताका बेबदो, हिंसक बापूय आनी शिंदळकी वेवसाय करपी भयणी वांगडा रावचो पडटा.

'पिल्लिम्स वे' हे दुसरे कादंबरेत गुर्नाह निर्वासित जिणेंतल्या भौआयामी वास्तवाचो सोद घेता. कादंबरीचो नायक दाऊद आपली नवी मायभूंय इंग्लंडाच्या वंशवादी वातावरणाक तोंड दितना आपलो भूतकाळ लिपोवपाचो यत्न करता. बायलेचेर आशिल्लो तीव्र मोग ताका आपली काणी सांगपाक प्रेरणा दिता. आपल्या दुख्खद कथना वरवीं तो टांझानियांतल्या राजकी उलथापालथाच्या आघातकारक यादींचेर परतून नदर मारता. कादंबरीच्या शेवटाक दाऊद कॅन्टरबरी कॅथेड्रलाक भेट दिता आनी ताका आदल्या काळांतल्या क्रिस्तांव यात्रेकरुंच्या प्रवासांत आनी स्वताच्या इंग्लंडांतल्या प्रवासांत समांतरता मेळटा. ताका लागून ताणें आदीं खर विरोध केल्ल्या वसाहतवादी गजालीं विशीं ताचीं मतां बदलतात.

अचकीत ताका सोबीतकाय कळटा.

ताची तिसरी कादंबरी 'डॉटी' (१९९०); हातूंत तो गुर्नाह वेगळ्याच प्रकारच्या विस्थापनाचेर लक्ष केंद्रीत करता- पिळग्यो हुपून वचपी आनी संस्कृतीक. हे कादंबरींत १९५० च्या दशकांत इंग्लंडांतल्या वंशीक भेदभावाच्या वातावरणांत खर परिस्थितींत वाडपी काळे निर्वासित बायलेचें चित्र रंगयलां. मिश्र दायजाची काळ्या रंगाची ब्रिटीश बायल डॉटी बडौरा फातमा बाल्फॉर हिचे वरवीं ही कादंबरी वसाहतवाद उपरांतच्या ब्रिटनांत आपली अस्मिताय सोदता. डॉटीचो आपल्या आफ्रिकन मुळां कडेन जोडपाचो संघर्श आनी आपलेपणाची भावना मेळोवपाचो सोद निर्वासित समाजांक तोंड दिवपी व्यापक प्रस्न पडबिंबीत करता. डॉटीचे काणयेंतल्यान गुर्नाह विस्थापनाच्या वारसाहकान मेळिल्ल्या आघाताची आनी भौसंस्कृतीक समाजांत नवी अस्मिताय घडोवपाच्या आव्हानांचो अभ्यास करता.

चवथी कादंबरी 'पॅराडायज' (१९९४) ही १९९० च्या दशकांत उदेंत आफ्रिकेंतल्या संशोधन भोंवडेंतल्यान निर्माण जाली. ही एक समीक्षकांनी उपाट तोखणाय केल्ली कादंबरी आनी ती उजवाडक आयल्या उपरांत ताची एक म्हत्वाची साहित्यीक व्यक्ती म्हूण नामना सगळ्याक जाली. कुराणांतले एके काणयेक ताणें एकदम वेगळें मोडण दिलां. एकुणिसाव्या शेंकड्याच्या शेवटाक उदेंत आफ्रिकेंतल्या हिंसक आनी विस्तारान बरयिल्ल्या वसाहतीकरणाच्या फाटभुंयेर ही घडणूक घडटा. नायक युसुफ हाका आपूण मोग करता ती बायल अमीना हिका सोडून जर्मन सैन्यांत भरती जावंचो पडटा, जाचो ताका दुस्वास दिसता. सुखांताची अपेक्षा आशिल्ल्या वाचप्यांक तो निराश करता. कारण वाचप्यांच्या अपेक्षांक अनुरूप असा शेवट न करप हें ताच्या भौतेक संहितांचे खाशेलपण.

बाय द सी (२००१) हें निर्वासितपण आनी आलाशिरो सोदपाची मार्मिक संशोधन. इंग्लंडाक आलाशिरो मागपी झॉंझिबारांतलो एक जाण्टो मनीस सालेह उमर आनी झॉंझिबारांतलो आनीक एक निर्वासित लतीफ महमूद हांचेमदलो संवाद हे कादंबरींत आसा. तांच्या गुंथिल्ल्या कथनांतल्यान गुर्नाह निर्वासितांच्या भावनिक परिदृश्यांत खोलायेन खोलायेन पावता. तांची घराची याद आनी विस्थापनाची वेदना चित्रीत करता. कादंबरींतलें उमळशीक वाडोवपी गद्य आनी किचकटीच्या पात्र अभ्यासांतल्यान निर्वासितपणाचे अस्मिताय आनी स्वताच्या भावनेचेर जावपी टिकपी परिणाम उजवाडाक येतात.

डिज्जेशन (२००५) कादंबरीचें कथानक जायत्या पिळग्यांनी पातळटा आनी वसाहतवादी आनी निर्वासितपणाच्या टिकपी दायजांचो अभ्यास करता. ब्रिटीश वसाहतवादी अधिकारी मार्टीन पियर्स आनी स्वाहिली बायल रेहाना हांचेमदमदल्या निशिद्ध मोगाचो संबंद आनी उपरांतच्या पिळग्यांचेर ताचो परिणाम ह्या कादंबरींत चित्रित केला. पात्रांच्या अणभवांत निर्वासन हो मुखेल विशय, कारण तो संस्कृतीक आनी इतिहासीक विक्षेपाचे किचकटींतल्यान मार्गदर्शन करता. पात्रांच्या भूतकाळाचो आनी सद्याच्या परिस्थितीचो मेळ घालपा खातीर केल्ल्या संघर्शाचें चित्रण स्वता लेखकान भोगिल्ल्या वनवासाच्या वैयक्तीक आनी सामुहीक अस्मितायेचेर जावपी खर प्रभाव स्पश्ट जाता.

आफ्टरलाइव्ह्स (२०२०) ह्या पुस्तकांत गुर्नाह उदेंत आफ्रिकेंतल्या जर्मन वसाहतवादी सत्तेच्या फाटभुंयेर विस्थापनाच्या विशयाचेर परतून नदर मारता. आफिया, इलियास, हमजा आनी खलीफा ह्या चार पात्रांच्या जिविताचो अभ्यास ही कादंबरी आसून, दरेक पात्र झुजाच्या आनी वसाहतवादाच्या आघातां कडेन झगडटा. तांच्या विस्थापनाच्या आनी निर्वासितपणाच्या अणभवांचो तांच्या जिविताक आकार दिवपी इतिहासीक घडणुकांकडेन संबंद आसा. तांच्या परस्पर संबंदीत कथांचो गुर्नाह हाणें केल्ल्या संशोधनांतल्यान व्यक्तींची खोलायेन व्यत्यय आनी बदल हांचे मुखार लवचीकपण आनी

अनुकूलताय उक्तायल्या.

भावनीक आनी मानसीक परिणाम

विस्थापन आनी निर्वासन हांचेविशीं गुर्नाह हाणें केल्ल्या चित्रणांत तांच्या खोलायेन भावनीक आनी मानसीक परिणामांचेर भर दिला. ताच्या पात्रांक नव्या आनी चड करून दुस्मानपणाच्या वातावरणांत भोंवतना चड करून लुकसाण, परकीपण आनी विखंडन हांची खोलायेन जाणविकाय जाता. यादींचो परत परत येवपी प्रवाह भूतकाळ आनी वर्तमान हांचेमदीं एक म्हत्वाचो दुवो म्हूण काम करता, जाका लागून पात्रांक विक्षेपा मदीं सातत्याची भावना तिगोवन दवरपाक मेळटा. ताचीं पात्रां परत परत आपूण कोण आनी खंयचीं ह्या प्रस्नां कडेन झगडटात. ताणें अस्मितायेचें बारीकसाणीन चित्रण केल्ल्यान वैयक्तीक इतिहास, संस्कृतीक दायज आनी समाजीक संदर्भ हांचेमदल्या घुस्पागोंदळाच्या परस्पर क्रियाकलापाचेर भर दिला.

तेभायर ताच्या ग्रंथांनी चड करून व्यक्तींक निर्वासनांत व्हरपी इतिहासीक आनी समाजीक-राजकी शक्तींचें चित्रण आसून, वसाहतवाद उपरांतच्या समाजांत तिगून उरपी खोलायेन रुजिल्ले अन्याय आनी असमानताय उक्ती जाता. लुकसाण आनी परकीपण हांचे व्यापक विशय आसून लेगीत गुर्नाहाच्यो कृती स्थलांतरीत व्यक्तींच्या लवचीकपणाची अनुकूलताय मनयतात. ताचीं पात्रां चड करून आपल्या नव्या वातावरणांत भोंवपाक, संबंद जोडपाक आनी संकश्टां मुखार नवे जिवीत बांदपाक मार्ग सोदतात. मनशाचो आत्मो चड आव्हानात्मक परिस्थितींत लेगीत आशेची आनी नूतनीकरणाची शक्यताय हांची गवाय दिता.

वैयक्तीक आनी सामुहीक स्मृती

गुर्नाह हाणें स्मृतीच्या संशोधनांत वैयक्तीक आनी सामुहीक अशे दोनूय आयाम आस्पावतात. ताच्या पात्रांची वैयक्तीक याद तांच्या वैयक्तीक अणभवांतल्यान तयार जाता, तरी लेगीत तांच्या समाजांतल्या आनी समाजांतल्या सामुहीक यादींचोय तांचेर प्रभाव पडटा. हो परस्पर खेळ 'डिजेटेशन' कादंबरींत स्पश्ट जाता, जंय निशिद्ध मोगाच्या संबंदाच्यो याद्यो पिळग्यांनी पिळग्यांनी वतात आनी पात्रांच्या वंशजांच्या सामुहीक यादीचो भाग जातात.

बाय द सी कादंबरींतली झांझिबार क्रांती आनी आफ्टरलायव्ह्स हातूंतलें बंड अशा इतिहासीक घडणुकांची सामुहीक याद पात्रांच्या वैयक्तीक यादींची फाटभूंय दिता. गुर्नाहाच्यो कादंबरी चड करून याद करप आनी विसरप ह्या विशयां कडेन झगडटात, तातूंतल्यान आघातकारक भूतकाळाक तोंड दिवपाच्या विचारांचें पडबिंब दिसता. ताच्या पात्रांची याद सदांच विस्वासांत घेवपासारकी वा पुराय नासता, ताका लागून स्मृतीच्या विखंडीत आनी निवडक स्वभावाचें चित्रण जाता. बाय द सी हातूंत सालेह उमराच्या यादींनी अंतर आनी वगडावणीं दिसतात, तातूंतल्यान फाटल्या घडणुकांक पुरायपणान याद करपाची आनी समजून घेवपाची अडचण दिसून येता.

याद करपाची कृती अस्मिताय सांबाळपाचें साधन तशेंच वेदना आनी भार हांचे स्रोत अशा दोनूय प्रकारांनी चित्रीत केलां. गुर्नाहाचीं पात्रां चड करून आपल्या यादीं कडेन जुळोवन घेवपाक कश्ट घेतात, तातूंत भूतकाळ आनी वर्तमानकाळ हांचे मदीं मेळ घालपाचीं आव्हानां दिसतात. याद करप आनी

विसरप हांचे मदलो हो ताण गुर्नाहाच्या स्मृतीच्या संशोधनांत मुळावो आसून, ताका सांत्वन आनी दुख्ख ह्या दोनूय गजालींचो स्रोत म्हूण ताची दोट्टी भुमिका उक्तायल्या.

अब्दुलराजाक गुर्नाह हाच्या साहित्यांत स्मृती आनी इतिहास हांचे खोलायेन संशोधन केलां, तातूंत हे विशय वैयक्तीक जिवीत आनी सामुहीक अस्मितायेक कशे तरेन आकार दितात हाचेर उजवाड घालता. बाय द सी, डेझर्न, पॅराडायज आनी आफ्टरलायव्ह्स ह्या सारक्या ताच्या कादंबरींनी वसाहतवाद, विस्थापन आनी वैयक्तीक आघात हांच्या दायजां कडेन झगडपी पात्रांचें बारीकसाणीन आनी सहानुभूतीपूर्ण चित्रण केलां.

स्मृतीच्या संशोधनांतल्यान गुर्नाह अस्मिताय सांबाळपाक आनी व्यक्तींक तांच्या भूतकाळाकडेन जोडपाक ताची भुमिका भर दिता, तेच बरोबर ताच्या विखंडीत आनी निवडक स्वभावाकय मान्यताय दिता. ताणें इतिहासाचें चित्रण केल्ल्यान भूतकाळाचो उगडास आनी मान्यताय दिवपाचें म्हत्व उक्तें जाता.

ताणें स्मृती आनी इतिहास हांकां कुशळटायेन गुंथिल्ल्यान मनशाचे स्थितीविशीं मोलादीक म्हायती मेळटा. आमची अस्मिताय आनी आमच्या संवसाराक आकार दिवपी शक्तींची खोलायेन समजूत दिवपी, स्मृती आनी इतिहास हांच्या गुंतागुंतीच्या परस्पर क्रियाकलापांक उजवाड घालपी कथाकथनाच्या बळग्याचो ताच्यो कृती एक गवाय म्हणून काम करतात.

कथात्मक शैली आनी साहित्यीक प्रभाव

अब्दुलराजाक गुर्नाह हाचे कथनशैलीचें खाशेलपण म्हळ्यार तातूंतले गीतात्मक गद्य, बारीकसाणीन भरिल्ले पात्रचित्रण आनी वैयक्तीक आनी इतिहासीक कथनांच्या बारीकसाणीचे थर. ताचें बरप उमळशीक आनी अंतर्निरीक्षण करपी आसून ताच्या पात्रांच्या भावनीक आनी मानसीक परिदृश्या कडेन खोलायेन गुंतपाक वाचप्यांक आपयता.

गुर्नाहाच्या गद्यांत काव्यात्मक भाशेचो आनी जिवंत प्रतिमाचित्रणाचो मेळ घालून ताच्या गीतात्मक गुणधर्माची वळख दिता. ही शैली ताच्या कथनांचो भावनीक अनुनाद वाडयता, वाचप्यांक ताच्या पात्रांच्या संवेदनात्मक आनी भावनीक जगांत बुडपाक मेळटा. ताचीं पात्रां भौआयामी आसून तांचेभितर मनशाच्या स्वभावांतल्या विंगड विंगड आनी चड करून विरोधाभासी आंगांचें पडबिंब दिसता. ताच्या बारीकसाणीन भरिल्ल्या पात्रांच्या विंगड विंगड तासांचें सादें चित्रण ना, ताचे बदला कठीण परिस्थितींतल्यान वचपी व्यक्तींचें तें खोलायेन सहानुभूती आनी मनीसपणाचे चित्रण.

गुर्नाहाचो साहित्यीक प्रभाव व्यापक आसून ताचेवयल्यान आफ्रिकन आनी अस्तंती दोनूय साहित्य परंपरेकडेन ताची संलग्नताय दिसून येता. ताणें चिनुआ आचेबे, न्गुगी वा थियॉगो आनी वोल सोयिका हांच्या ग्रंथांचो उल्लेख, खास करून वसाहतवाद उपरांतच्या विशयांच्या संशोधनांत म्हत्वाचो प्रभाव म्हूण केला. तेभायर गुर्नाहाची इंग्लीश साहित्यांतली शिक्षणीक फाटभूंय ताका विंगड विंगड साहित्य शैली आनी परंपरा उक्ताडार हाडून ताचो कथात्मक आवाज आनी विशयीक हुस्को समृद्धपणान मांडपाक दिता. अब्दुलराजाक गुर्नाहाच्या साहित्यांतल्या योगदानाक सगळेकडेन मान्यताय मेळ्ळ्या.

गुर्नाहाच्या वावराचो समकालीन साहित्याचेर खास करून वसाहतवाद उपरांतच्या अभ्यासाच्या मळार म्हत्वाचो परिणाम जाला. विस्थापन, अस्मिताय आनी वसाहतवाद हांचेविशीं ताणें बारीकसाणीन

केल्ल्या संशोधनाक लागून नवे पिळगेच्या लेखकांक आनी विद्वानांक ह्या विशयांक अभिनव आनी अर्थपूर्ण रितीन वळखुपाची प्रेरणा मेळ्ळ्या. इतिहासीक आनी राजकी प्रस्नांच्या मनीस आयामांचेर गुर्नाहान भर दिल्ल्यान सहानुभूती, याद आनी न्याय हांचेविशीं व्यापक संवाद सादपाकय योगदान मेळ्ळां.

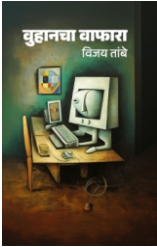
ताचे साहित्यीक येसस्वीतेवांगडाच गुर्नाहाचे शिक्षणीक कारकिर्दींत वसाहतवाद उपरांतच्या साहित्याच्या अभ्यासांत आनी अध्यापनांत ताणें केल्ल्या योगदानाची वळख जाल्या. निबंद आनी विमर्शीक अभ्यासा सयत ताच्या विद्वान कार्यांतल्यान वसाहतवादी आनी वसाहतवाद उपरांतच्या अस्मितायांच्या प्रस्नाची मोलादीक म्हायती मेळ्ळ्या. गुर्नाहाचें शिक्षणीक आनी साहित्यीक ध्येय खोलायेन गुंथिल्ले आसून, एक दुसऱ्याक समृद्ध करता आनी वसाहतवाद उपरांतचे परिस्थितीविशीं समग्र समजूत मेळोवपाक योगदान दिता.

वर्णमुद्राचा नवा कथासंग्रह

बुहानचा वाफारा

किंमत ₹ ४२४/-
सवलतीत ₹ ३५०/- ला पोस्टेजसह
घरपोच मिळेल.
संपर्क : वर्णमुद्रा पब्लिशर्स व डिस्ट्रिब्युटर्स,
शेगाव, जिल्हा बुलढाणा
९९२३७२४५५०
नमूद केलेला मोबाईल नंबर ९९२३७२४५५०
हाच व्हॉटसअप नंबर आहे, पत्ता त्यावरच
कळवता येईल.
अकाउंट डिटेल्स :

VARNAMUDRA PUBLISHERS
HDFC CURRENT A/C No.
50200047627114
IFSC : HDFC0002817
BRANCH : SHEGAON
OR
GPAY
9923724550 MANOJ PATHAK

किंवा

वर्णमुद्राचा नवा कवितासंग्रह

सायलेंट आणि इतर कविता

किंमत ₹ १५०/-
सवलतीत ₹ ७५/- ला पोस्टेजसह
घरपोच मिळेल.
संपर्क : वर्णमुद्रा पब्लिशर्स व डिस्ट्रिब्युटर्स,
शेगाव, जिल्हा बुलढाणा
९९२३७२४५५०
नमूद केलेला मोबाईल नंबर ९९२३७२४५५०
हाच व्हॉटसअप नंबर आहे, पत्ता त्यावरच
कळवता येईल.
अकाउंट डिटेल्स :

VARNAMUDRA PUBLISHERS
HDFC CURRENT A/C No.
50200047627114
IFSC : HDFC0002817
BRANCH : SHEGAON
OR
GPAY
9923724550 MANOJ PATHAK

किंवा

‘प्रेमविराच्यो कविता’ : कोंकणी कवितेंतलो कलंदर काव्यप्रयोग हनुमंत चोपडेकार

हांव विचारांची सिर्वीस करता आनी ताळ्यांचो पगार घेता

कवनांचे पूल बांदता आनी मनामनांचे दोंगर जोडटा

आपूण उतरांकडेन आनी विचारांकडेन खेळपी एक कवी हाचें भान दवरून आपलें अंतस्करण सहज सुंदर रितीन उक्ते करपी तशेंच आपल्या काळजांतलीं तरेकवार म्होंवीं स्पंदनां अचूक उतरांनी बांदून हाडपी हो नवकवी म्हणल्यार मारूती धर्मा नायक. ताच्या वयल्या वर्ळींनी ताची प्रतिभा मतींत आयले बगर रावना. ताचो ‘प्रेमविराच्यो कविता’ हो पयलो कविता झेलो गोवा कोंकणी अकादेमीचे ‘पयलो चंवर’ हे येवजणे अंतर्गत म्हजेसरीं पावलो आनी तातूंतल्यो कविता वाचून कोंकणीक एक नवो आकांताचो ‘मोग-कवी’ गावलो म्हूण खोस भोगली.

मारूती धर्मा नायक. वेवसायान मेस्तपण करपी हो तरनाटो आपले कवितेचेर आनी एकंदर कोंकणी साहित्याचेर उपाट मोग करता. तसो ताचो मूळगांव घांटामाथ्यार रामनगर. गोंयांत तो फोंडे म्हालांतल्या बोरये गांवांत रावता. अतिशय मीतभाशीक आनी सद्गुणी तरनाटो. विविध धर्मीक आनी समाजीक उपक्रमांनी तो पोटतिडकीन वांटो घेता. देखुनूच धर्मीक, समाजीक, सांस्कृतीक आनी

साहित्यीक मळावेल्या तरेकवार विचारप्रवाहांचें पडबिंब ताच्या व्यक्तिमत्वांत पडिल्लें आसा. ताच्यो कविता ताची गवाय आसा. ताचे भितरल्या कवीचें अंतरमन पळयात आपले ‘कवी’ हे कवितेंत तो कसो व्यक्त करता -

कवी म्हटल्यार आडसराचें उदक
म्हटल्यार भांगराचें पदक
म्हटल्यार धगधगतो उजो
म्हटल्यार स्वता राजा
म्हटल्यार एक संत
म्हटल्यार एक खंत

मारूती धर्मा नायक हाच्या ‘प्रेमविरांच्यो कविता’ ह्या कविता झेल्यांत वट्ट ८९ कविता आसपावल्यात. नांवावेल्यान उलोवचें जाल्यार तातूंत फकत प्रेमकविताच आसपावल्यात अशें म्हणपाक मेळना. सरासरीत मोगकवितांचे प्रमाण निश्चितूच तातूंत चड आसा. पूण हेर विशयांच्योय कविता प्रस्तूत झेल्यांत आसपावल्यात. देखीक सैमाचें व्हडपण गांवपी कविता, समाजीक जाणविकायेच्यो कविता, राजकीय भ्रश्टाचाराक वाचा फोडपी कविता, वैश्वीक मुल्ल्यांचो पुरस्कार करपी कविता आदी.

मुखेलतायेन मोगाचीं विविध रूपां ह्या झेल्यांत वाचकाक पळोवपाक मेळटात ही खरी गजाल. ‘मोगाचे वाटेर, चात्रे रातीर, बोरये पुलार, हरवळेच्या रानांत, तुका पळोवन, मोगाचें रिण, नांव तुजेंच, म्हज्या मनांत, तुज्या गोपांत, हांव समजलो ना, मोगाचें गीत, तोंड तुजें वाकडें, मोगाच्यो कविता, मोगाचो रोग, मोगाक लागोन, मोग पिसो, तुज्या दोळ्यांत’ ह्यो ह्या काव्यझेल्यांतल्यो मुखेल मोग कविता. चडश्या कवितांचो विशय मोगाचो आसलो तरीय ह्या कवीन आशयाचीं विंगड विंगड वल्यां भेटोवन त्या साबार कवितांनी विविधताय हाडपाचो सफल यत्न केल्लो आसा. देखीक - ‘तुका पळोवन’ हे कवितेंत कवी बरयता -

एक फावट पळोवन तुका
आनी आनी पळोवन दिसता
एक फावट वळोन पळयल्यार
परते परतें वळोवन दिसता.

ह्या प्रेमविरांच्या कवितांनी बोरयेचो पूल, हरवळेचें रान, पुनवेची रात, उमाशेचो काळोख, चंद्राची शितळकाय, नखेत्रांची सोबीतकाय, भयाण काळखी रात, सुर्याचो लख्ख उजवाड, निरागस मळब, सोशीक धर्तरी, झाडांचो पांचवो शिंवर, गुलमोहराचो चंवर, आंबोल्यांचो झेलो, हिमालयाची उंचाय, दर्याची खोलाय अशे जायते सैमीक घटक मुजरत हजेरी लायतात. केन्ना प्रतीक जावन तर केन्ना प्रतिमा जावन प्रेमविराचे कवितेचो ग्राफ ते उंचायतात. देखीक - ‘म्हज्या मनांत’ हे कवितेंतली काव्यकल्पना पळोवंची -

तुज्या मनांत चार्नें
म्हज्या मनांत रात
तुज्या मनांत दिवली
म्हज्या मनांत वात

ह्या कवीन मोगाचे भावभावनेक आयच्या डिजिटल युगांत सक्रमीत करपाचो प्रयत्न केला. आपले सादे सोपे पूण कल्पकतायेन आकाराक येवपी कलात्मक शैलींत तांणी कोंकणींतले नवे मोग कवितेक शब्दबद्ध केल्या. नेट-इंटरनेटच्या आनी नव्या सोशल-मिडियाच्या ह्या डिजिटल युगांत कवीमन कशें कलंदर विचार करूंक शकता ताची देख आमकां तांच्या 'फेसबूक' हे कवितेंत मेळटा. कवी बरयता -

तुजे यादीन मोगा
हांव खीण खीण
मरता
घरांत मन लागना
म्हूण फेसबुकार
जीण सारता

युवा प्रतिभावंत कवी अमेय नायक हांच्या 'मोग डॉट कॉम' ह्या कविता झेल्यांतूय आमकां अश्या आशयाच्यो भन्नाट कविता वाचपाक मेळटात. एक गजाल नोंद घेय सारकी; आयचे हे नवे कवी आपल्या भोंवतणच्या युवा मनाचे उमाळे सहज सुंदर तशेंच कल्पकतायेन अभिव्यक्त करपाक लागल्यात. तांचे अभिव्यक्तीक तांचे अशें स्वतंत्र आयाम आसात देखून ती कविता वेगळी आनी सोबीत दिसता. दुसरी एक म्हत्वाची गजाल म्हणल्यार उतरांकडेन खेळपाची ह्या नव्या रचनाकारांक संवय जडल्या. पूण उतरांकडेन खेळटाना अर्थांकडेन आडनदर जावची न्हय हाची जतनाय ह्या कवीन घेवपाक जाय. प्रस्तूत कवी हे बाबतीत अर्थाचे सर्तीत चड फाटीं उरूंक ना हाची देख सकयली कविता दिता -

म्हजो मोग तुका
कळोन कळना
असलो मोगी
कोणाक मेळोन मेळना
पूण म्हाका
एकूच कळना
तुजें मन
कशें वळोन वळना

वयर उल्लेख केल्ल्यो मोग कविता सोडल्यो जाल्यार हेर तरेच्योय कविता ह्या झेल्यांत

आसपावल्या. हो मोग फकत चलो-चली, दादलो-बायल हांचे मदलोच मोग न्हय तर, आवय-भुरगें, भाव-भयण, आजी-नातू अश्या तरेकवार मोगाच्यो कविता ह्या झेल्यांत वाचपाक मेळटात. हो कवी घर आनी घरपण हांचेर चिंतन करपी काव्य रचताना बरयता - 'चार वण्टी उब्यो केल्यो, म्हण घर जायना, घरांत रावपी मनीस, मनीस आसूंक जाय, सात फेरे घेतले म्हण लगीन जायना, दोन कुडी परस, दोन मनां जुळूंक जाय' (दोन मनां).

मोगाचीं विंगड विंगड रूपां हो कवी आपल्या कवितांनी चित्रायता. तातूंतल्या कांय वेंचीक कवितांची देख आमी हांगा मुजरत घेवंक शकता. आवय आनी बापूय हांचेर बरयल्ल्यो कांय वेंचीक कविता ह्या प्रेमविरान रचल्यात. तातूंतलीं भावस्पंदनां अस्सल आनी लक्षणीय आसात. 'आवय, हांव व्हड कित्याक जालों काय, एक आशिल्ली राणी' ह्यो आवयच्या वात्सल्याचेर आनी तिच्या त्यागाचेर रचिल्ल्यो भोव अर्थपूर्ण कविता. ह्या साबार कवितेंतलो कवीचो अंतस्वर काळजाक भिडटा. 'आवय' हे कवितेंत कवी तो अशे तेरेन व्यक्त करता -

आवय गे,
तुज्या पोल्यावेल्यान
देंवपी दुक
पडटाना म्हज्या काळजांत
टप्प असो आवाज करून गेलें
तुज्या लाख दुकां फाटल्यान
म्हजे मात एकूच काळीज मेलें
(आवय)

भुरग्याचें पालन पोशण करताना आनी ताका बरेंवायट सांगताना आवय बापायची भुमिका भोव मोलादीक आसात. भुरगेंपणांत तें आमकां कळना पूण उपरांत व्हड जातकच ताचे मोल समजता. पूण तेन्ना भोव कळाव जाल्लो आसता. प्रस्तूत कवी ह्याच मुद्द्याक धरून 'भुरगेंपण' ही कविता रचता. प्रत्यक्षात एक मस्त्या भुरग्याच्या अंतस्करणांतली व्यथा ह्या कवितेंत आसपावल्या. हो भुरगो आपलेकडच्यान भुरगेंपणांत घडिल्ल्या साबार चुकांची कबुली दितनाच वाचकांक अंतर्मूख करता हें म्हत्वाचें. भुरगेंपण हाताचे चिमटेंत धरपाक येना तर तें अशेंच चिमटेंतल्यान सुटत वता. जर आमी आमच्या आवय बापाय कडल्यान योग्य वेळार योग्य गजाल आयकून आनी समजून घेतलिना जाल्यार पश्चाताप करचें सोडून दुसरें कांयच करूंक शकना हो भावार्थ ही कविता मांडटा.

आवय म्हणटाली,
शाण्या शीक
बापूय म्हणटालो,
नाजाल्यार मागतलो भीक
म्हाका सोरो आनी ड्रॅसाची कीक,

कांयच मेळना जाल्यार
हाताक मेळटा तें वीक..
तुमी जाणा हांवें कितें कितें केलें
म्हजें भुरगेंपण अशेंच गेलें
(भुरगेंपण)

हो कवी आवयभाशेंत आपले ल्हान माणकुले चलयेचेर काव्य रचताना भोव भावूक जाता. आपले माणकुलें भुरगें ल्हानाचें व्हड जाताना एक बापूय म्हूण तेचेकडेन लोकुबायेन पळोवपी हो कवी तेचेर दोन कविता रचता. 'म्हजें बाय' आनी 'म्हज्ये बायचो वाडदीस'. दुसरे कवितेंत आपल्या बायच्या वाडदिसांची खबर करताना कवी म्हणटा -

माणकुले हात तुजे
पोल्यार म्हज्या पडटाले
तेन्ना मन म्हजें पिशें जावन
अचकीत सुखान रडटालें
...
जिवीत म्हजें सुखान भरतलें
अशें केन्नाच हांवें चितूंक नासलें
देवान घरा घरांत दिवंचें
एक बाय तुज्या असलें
(म्हजे बायचो वाडदीस)

प्रेमविराच्यो कविता ह्या प्रस्तूत काव्यज्ञेल्यांत तश्यो हेर जायत्या विशयांच्यो कविता पळोवंक आनी वाचूंक मेळटात. तातूंत समाजांतल्या तरेकवार प्रस्नांचो आसपाव जाता. गरीब आनी दुबळ्यांचें दुख्ख, समाजव्यवस्थेंत रिगिल्ली जातियता, धर्माच्या नांवाचेर चलिल्लो आतंकवाद, गोंयांतले मीनाचे दुश्परिणाम, राजकीय भ्रश्टाचार, गोंयांतलो कॅसिनोचो अतिरेक, पर्यावरणाचो हावको, वाडत वचपी शारिकराणाचे प्रस्न आदींचेर हो कवी स्पश्टपणान आपलो विरोध व्यक्त करता. केन्ना तो साबार समस्या उत्पन्न करपी राजकीय धोरणाचेर व्यंग करता जाल्यार केन्ना मनशांनीच निर्माण केल्ल्या अडचणींचेर आपले कवितेंतल्यान उपहास करता. देखीक 'मीन' हे कवितेंत कवी - 'मिनान जालें गोंय काबार, मंत्र्यांनी मात जोडले साबार, ड्रायवरांनी घेतलो रस्त्यार सांवार, रस्त्यार घातलो मड्यांचो हुंवार' असो निशेध व्यक्त करता. 'नरकासूर' हे कवितेंत 'हाली कांय वर्सांनी, नरकासूर हिरो जाला, ताका कोणें मारलो, हाचो जबाब झिरो जाला' ही सामाजीक पांवड्यावेली शिकांतिका मांडटा. 'चिंता' हे कवितेंत 'दोंगरार बिल्डिंगो काय बिल्डिंगांचेर दोंगर?, कितें म्हणचें हाका कोणें फिरयला नांगर?' अशे प्रस्न विचारता. जाल्यार 'गरिबी' हे कवितेंत कवी 'म्हज्या भुरगेपणान आमी खूप काडले हाल, भुकेन जाताले व्याकूळ सोडनासले केळ्यावयली लेगीत साल' ही गरिबी आनी भुकेचें चिरंतर नातें सांगपी कविता

रचता.

आयज परिस्थिती बदलल्या. आपल्या गरजे पुरतोच मनीस मनशाक जाय जाला. कसो म्हूण कोण जाणा आयज मनीस मनीसपण विसरूंक लागला. पैसो आडोक सोडातूच साद्या मनीसपणाची अपेक्षा ताचेकडच्यान आमी करूंक शकना काय कितें अशे चित्र समाजांत साबारकडेन दिसूंक लागलां. आयच्या काळांत मनीस कितलो सुवार्थी जाला ताची देख ह्या झेल्यांतले 'त्या दिसा' हे कवितेंत अशे तरेन मेळटा -

त्या दिसा वडाकडेन
एक गजाल घडली
एक जाणटेली बाबडी
पांय घसरोन पडली
उटंगाराचो पावस
घसघश्यांनी पडटालो
उखलची पडटा म्हण तिका
जण एकलो
आडोशाक दडटालो
मनीसपण खंय आसा
तेंच म्हाका कळनाशिल्लें
वळखिचेच तिचे लोक
वळख दाखयनाशिल्ले
(त्या दिसा)

हे वळेरेंत 'अपमान, पैसो उलयता, मीन, नॉन गोवन, देव फातराचो, चिंता, नरकासूर, पुलवामा' अश्यो साबार कविता आसपावतात. गोंयच्या सामाजीक आनी राजकीय मळार गोंयकार कसो परकी जाला आनी गोंयकार लेगील ते परिस्थिती कडेन कसो तडजोडीची सर्कस करपाक लागला हाची देख दिवपी 'नॉन गोवन' ही उपहासात्मक कविता पळयात -

ताका त्या
सरपंचाक
घांटी म्हणपाक
जमलेंना
म्हण नॉन-गोवन म्हटलें
सरपंच पुटपुटलो

जांव सायबा,
हो म्हाका ओळखोना
हांव सुटलो

मारूती नायक हो एक सद्भावराती तरनाटो. आपल्या सुस्वभावान तांणी मनशां जाडल्यात. सत्य, साधना, समता, सद्भावना, सौशिकपण आनी समर्पीत वृत्ती ह्यो ताच्या स्वभावाच्यो खाशेलतायो. अतिशय शांत प्रवृत्तीच्या ह्या व्यक्तीक स्वताच्या कर्तृत्वाचेर आनी परमेश्वराच्या कुपेचेर भरंवसो आसा. सरभोंवतणच्या साबार घटकांचेर ताचो उपाट मोग आनी माया. सांगपाचें म्हणल्यार, ताच्या स्वभावाचें हें वैशिश्ट्य ताचे कवितेंत पडबिंबीत जालां. ताच्या काळजांत मनीसपणाची जी झर व्हांवता ताचो एका प्रवाह नकळटाच ताचे काव्यसर्शेंत फुटला. हे खातीरूच तरेकवार मानवीय मुल्ल्याचो पुरस्कार ताची कविता करता. देखीक - त्या दिसा, प्रार्थना, उद्वस्थ आदी कविता. 'प्रार्थना' हें कवितेंतलो मानवीय स्वर असो अभिव्यक्त जाला -

कश्ट करतल्या
हाताक तूं बळ दी
तांचे ताका फाव
ते फळ दी

कोंकणी कवितेक एक व्हड इतिहास आसा. कोंची, गोंय, मंगळूर, मुंबय सारक्या कोंकणीच्या मुखेल केंद्रांनी कोंकणी कवितेक सदांच नवनवीन पीक आयिल्लें आमकां दिश्टी पडटा. २० व्या शेंकड्याच्या आरंभाक बयभाव म्हणजेच काशिनाथ श्रीधर नायक, लुईस मास्कारेन्हस, बाकीबाब बोरकार, शंकर भांडारी, डॉ. मनोहरराय सरदेसाय, र. वि. पंडीत, चा. फ्रा. डिकोश्टा, जे. बी. मोरायस, पांडुरंग भांगी, विजयाबाय सरमळकार, पॉल लुईस बोथेल्लो सारक्यांनी कोंकणी कवितेची घुडी मुखार व्हेली. २० व्या शेंकड्याच्या दुसऱ्या अर्धांत गजानन रायकार, नागेश करमली, शंकर रामाणी, उद्य भेंब्रे, रमेश वेळुस्कार, प्रकाश पाडगांवकार, माधव बोरकार, पुंडलीक नायक, युसुफ शेख, शरदचंद्र शणै, जेस फेर्नांडीस, भिकाजी घाणेकार, आर. एस. भास्कर, अरूण साखरदांडे, शांती तेंडुलकार सारक्या प्रतिभावंतांनी कोंकणी कवितेक नवी वळख दिवपाचो यत्न केलो.

ते भायर मदल्या काळांत सुदेश लोटलीकार, निला तेलंग, नयना आडारकार, माया खरंगटे, नुतन साखरदांडे, काशिनाथ शांबा लोलयेकार, शशिकांत पुनाजी, संजीव वेरेंकार, निलबा खांडेकार, मेल्वीन रोड्रीगस, प्रकाश द. नायक, परेश कामत, बाळकृष्ण मल्ल्या, ए. पी. भानुप्रकाश, शैलेन्द्र मेहता, वल्ली वोग्गा, जॉन आगियार, आर. रामनाथ, सुर्या अशोक, फिलोमेना सांफ्रान्सिस्को, भालचंद्र गांवकार डॉ. राजय पवार, हर्षा शेटये, डॉ. हनुमंत चोपडेकार, अलका आसोल्डेकार, ग्वदालूप डायस, मिनीन आल्मेदा आदी कवी-कवयित्री कोंकणी कवितेचें आधुनीक रूप केळोवन कोंकणी कविता समृद्ध करपाक हातबोट लायलां. तेच परंपरेक २१ व्या शेंकड्यांतले नवे प्रतिभावंत मुखार व्हरता तें पळोवन कोंकणी कवितेंचो अभ्यासक ह्या नात्यान काळजाक भोव खोस भोगता.

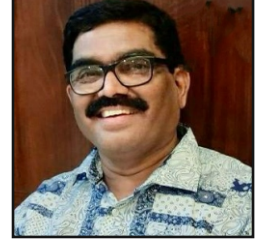
आयच्या नवोदीत कोंकणी बरोवप्यांमदीं चडशे जाण कविता हो साहित्य प्रकार केळयताना दिश्टी पडटात. कविता हो साहित्य प्रकार व्हड प्रमाणांत रचून जाता आसलो तरीय दर एका बरोवप्याची एक नवी शैली आनी नवी वाडमयीन जाणीव नदरेक भर सारकी आसा हें नोंद घेय सारकें. २१ व्या शेंकड्याच्या दुसऱ्या दशकांत सक्रीय ह्या युवा बरोवप्यांमदीं फकत पांच नवकवींची नांवां घेतली जाल्यारूय युवा प्रतिभेची सहज वळख आमी करून दिवंक शकता. अन्वेषा सिंगबाळ ('सुलूस'), अमेय नायक ('मोग डॉट कॉम'), ममता पडते ('किल्लकांतनें'), बाळकृष्ण मल्ल्या ('जीव संकल्प'), विल्मा बंटवाल ('मुखडी')

वयर उल्लेख केल्ल्या नव्या कवीं वांगडा हेर जायते युवा कवी विविध काव्य मैफिलिंनी वांटेकार जावन आपली प्रतिभा सिद्ध करताना आमकां दिसतात. कविता ट्रस्टाचें कविता फेस्तांत, गोमंत विद्या निकेतनच्या काव्यमैफिलींत, सत्तरींतल्या साहित्य मंथनांत, फोंडेच्या काव्यशारदेंत तशेंच पणजेच्या उगेंत मळब सारक्या साहित्यिक उपक्रमांत हे नवकवी सेगीत आपली नवी कविता रसिकां खातीर घेवन येताना दिसतात. तातूंतलो एक नवो कवी म्हणल्यार मारूती नायक. ताचो 'प्रेमविराच्यो कविता' ह्या नव्याताळ कविता झेल्याचें परिक्षण बरयताना म्हाका ताची तोखणाय दिसता. कारण ताचे कवितेंत संघर्शांतल्यान समृद्धीकडेन झेप घेवपाची प्रचंड शक्त आसा..... हारींतल्यान जैत जोडपाचो खर हावेस आसा.... आनी कितलोय थकलो तरीय जैता वटेन चलत रावपाचो संकल्प आसा. ताच्याच उतरांनी सांगचे जाल्यार -

जरी तुजे वाटेर आसले कांटे
धंद्यान जाले तुका तोटे
तुज्याच मनशांनी केले तुजे वांटे
सगळें जग तरी जालें उरफाटें
तरी तूं चलत राव
(तूं चलत राव)

तशें पळोवंक गेल्यार, हांगां हया प्रेमविराच्या कवितेच्या गुणांचेर चड उजवाड घातला. पूण ताचे हे कवितेंत गुणा वांगडा दोशूय आसात हें मानचेंच पडटलें. एक गजाल समजून घेवपाक जाय. कविता ही फकत शब्दवाहक नासता तर ती अर्थवाहक तशेंच भाववाहकूय आसची पडटा. प्रस्तूत झेल्यांत ह्या तिनूय घटकांचो समतोल जायते कडेन हालला. पूण ह्या कवीन आपले प्रतिभेन काव्यरचनेची तड हुपल्या. विशयाची पुनरावृत्ती आनी मर्यादीत शब्दभांडार हे दोश कवितेंत जाणवतात. तरीयपूण ह्या कवीमदीं आपली अशी खाशेली शैली आनी अभिव्यक्तीची फिशालताय आसा देखून ताच्यो ह्यो साबार कविता वाचकांक निश्चितूच मानवतल्यो हाचो म्हाका भरंवसो आसा. कवितेची साधना आनी व्यासंग वाडयल्यार मारूतीबाब कोंकणी साहित्याच्या मळबांत व्हड झेप घेवंक शकतलो हातून दुबाव ना. कोंकणी कवितेच्या मळार ह्या प्रेमविराक उर्बेभरीत येवकार.

म्हान कवयित्री : भारती बिर्जे-डिग्गीकर

मुकेश थळी

कविता ही उतरां मदीं आसता. उतरां पोंदा आसता. उतरां सोंपतात तेन्ना ती सुरू जाता. कविता एक अणभव दिता. प्रतिभावान कवीक केन्ना खंय कसो प्रातिभ स्पर्श जायत सांगू नजो. पूण तो कवी कवितेक एट्यून जाल्लो आसूंक जाय. तानपुरो जसो शास्त्रीय संगीत गायकाच्या कानसुलां कडेन निनादत आसता, तशी जर कवितेची पावलट कवीक खुणायत आसत जाल्यार ताच्या सृजन मनांतल्यान पावसाची दडक येवन वतकच लख्ख करून हुनहुनीत किरण येवचें, तशें कितें कलात्मक चिंतनात्मक चिरंतन मोलाचें भांगर भायर सरत सांगू नजो. त्या त्या खिणाचो तो प्रतिभेचो स्पर्श घडटलो जाल्यार श्रम लागतात. शेत नांगरून दवरिना जाल्यार पावस येवन कितें फायदो ?

बांद्या मुंबय रावपी कवयित्री भारती बिर्जे डिग्गीकर ही अशीच एक सजग कवयित्री. कविता जगपी. भारतीबायन मराठींत कविता बरयल्याच. तिचें अप्रूप म्हळ्यार तिणें एक इंग्लीश कवितां झेलो रचला. इतल्यार सोंपूंक ना. तिणें ४५ विश्वकविता म्हणजे ते ते भाशेंतल्यो

(भारतीय आनी विदेशी) कविता मराठींत नक्षत्रलिपी ह्या पुस्तकांत अणकारीत केल्यात. मराठी वाचकाक त्यो आपल्योश्यो दिसच्यो हाची जतनाय घेवपा खातीर तिणें मराठी वास दिसचो म्हूण ह्या वावराक पद्यानुकृती अशें सुंदर नांव दिलां. उतराक उतर लावन कवितेचो अणकार केलो जाल्यार अपेशी जावं येता, कवितेचो भाव अणकारीत जावंक जाय आनी ते नदरेन भारती डिग्गीकर हांणी कविता अणकारांची एक देख दिल्या.

विल्यम ब्लेक, सरोजिनी नायडू, परमहंस योगानंद, महाकवि कालिदास, रायनर मारिया रिल्क, पी

बी शेली, संतकवी कबीर, टी एस इलियट, रॉबर्ट फ्रॉस्ट, शंकराचार्य, व्हिटमन, रवीन्द्रनाथ टागोर आनी हेर जायत्या भारतीय तशेंच विदेशी कवितांचे अणकार भारतीबायन सोबीत सुंदर उतरांनी केल्यात. पद्यानुकृती कशी करप ताची तांणी देख दिल्या.

संस्कृत काव्याचोय तांणी सोबीत अणकार केला. ह्या अणकारीत नक्षत्रलिपी पुस्तकाचें खाशेलपण म्हणजे एके वटेन मूळ कविता आनी दुसरे वटेन अणकारीत कविता दिल्या. ताका लागून अणकार कसो केला ताची बारीकसाण दिसता.

मध्यान्ह आनी नीलमवेळ हे तांचे आदींचे मराठी कवितांझेले. भारतीबायचो आवडीचो रंग निळो. मळबाची निळसाण आनी अनंतताय तांकां आवडटा. ते निळसाणींतली अनंतताय, गूढताय हांची कवयित्री उपासक, साधक, जिज्ञासू. तांच्या चिंतनांतल्यान वेगवेगळीं मोडणां घेत कवितेचीं ल्हारां सैमीक रितीन उसळत येतात.

तांच्यो कांय कविता येतनाच गेयतेचें आंगलें घेवन येता. वाचतना एके तरेचो ताल कानसुलांनी वाजता असो भास जाता. तातूंतल्यान कांय सोबीत गितांचे विडीयो यु ट्यूबार निर्मिल्यात.

निळाई म्हळ्यार निळाय ही सुंदर कविता. गीत. तातूंतल्यो ह्यो वळी पळेयात.

किती धीर गंभीर लाटा उसळल्या

कुणी आत्मघाती तटाशी विखुरल्या

कुणी सोज्वला कोमला उर्मिला

त्या तरंगात काही उसासून गेल्या. व्यक्त जावपाच्या गरजेच्या थेंब्यांतल्यान सुरू जाल्ली तांची कविता सोबीत, सैमीक आनी ओडलायणीं मोडणां घेत घेत विश्वकवितेच्या अथांग सागरांत पळेतां पळेतां विलीन जाता, अशें उमेश वैद्य हांणी नीलमवेळ पुस्तकाच्या प्रस्तावनेंत म्हळां.

१९८०च्या दशकांत पु आ चित्रे हांणी भारतीबायच्या अभिरूची ह्या साहित्यीक नेमाळ्यांतल्यान हे कवयित्रीची कविता पयलीं मराठी वाचकां मुखार हाडली. तेन्ना सावन अटळ निष्ठेन ही कवयित्री सातत्यान योगदान दित आयल्या. ती कायम काव्याच्या चिंतनात रावल्या. तातूंत भारतीय तशेंच संवसारीक काव्य हाचो थाव त्यो कायम घेत आसात. भारती बिर्जे-डिगीकर हांकां कविता हो निर्मितीचो आनंद सुवाळो दिसता. कवितेन आपल्या आशयाची लय आपणेंच सहजपणान सोदून काडूंक जाय आनी मेकळेपणान गावंक जाय अशें ह्या कवयित्रीक दिसता. नीलमवेळ ह्या कवितां झेल्यांतल्यो जायत्यो कविता भारतीबायन खासा वृतांत बांदल्यात. अभिरामप्रहर हें एक कथाकाव्य आसा. निवेदन, कथन, चिंतन अशा पोडांचो वळेसर विणित कवयित्री मुखार वचत रावता. कवयित्री कडल्यान आर्माच्यो गुळयो येवच्यो तश्यो नव्यो नव्यो शब्दकळा सहज उसळून येतात आनी आशयाक एक वेगळेंच परिणाम दिवन वतात. वाचक वा रसीक स्तब्ध जाता. अभिरामप्रहर, अभाव-अंगण, शून्यमाळा, चंद्रस्वप्न असली शब्दकळा वाचप्याच्या मनांत कितलींशींच कंपनां आनी वलयां घुंवडायत रावता, चालना दित रावता. वाचकमन आनी ताचें भावविश्व गिरेस्त करपी भारतीबायच्यो कविता. तेंच हे कवितेचें बळगें म्हणचें. तिची कविता अज्ञाता कडेन वता, पिटकोळें शेवणें कशें विहरत उडत त्या प्रदेशांत नाच्च जाता हें भारतीबायच्या काव्याचें खाशेलपण. आशयूच आपलें आकृतीबंधाचे आंगलें

घेवन येता अशें भारतीयबाय म्हणटा. कोंकणींत अशा कथनकाव्याची गरज आसा अशें म्हाका दिसलें. ते खातीर भारतीयबायचें काव्य खोलायेन वाचचें पडटलें. व्यक्त जावपाची तळमळ आनी काव्याची जाण ह्यो दोन गजाली कवीक खूब गरजेच्यो आसतात. मागीर प्रतिभेक आंकूर येवप सोपेपणी घडटा. भारतीयबायक जबर कुतूहल आनी जिज्ञासा आसा. कोणे तरी गायकान घराच्या दरेका कुडींत तानपुऱ्याचीं स्पंदनां वाजपी स्पीकर दवरिल्ले खंय. भारतीयबायन आपल्या मनाच्या कुडींनी सगळ्या कत्रेलांनी काव्य मंथनाचे तानपुरे लावन दवरल्यात काय कितें असो भास तिचें समग्र काव्य वाचतकच जाता.

मराठी आनी वांगडाच इंग्लीश दोनूय भाशांनी काव्य रचपी द्विभाशीक कवी तशे कमीच. भारतीयबायची इंग्लीशीचेर लेगीत बरी पकड आसा.

भारतीताई ह्यो कवितेच्यो साधक, पूजक, उपासक, भक्त म्हळ्यार जाता. मौलीक स्वतंत्र कविते वांगडाच त्यो मोलाचें काम करता तें काव्य अणकाराचें.

झेर्शीरूपव झीशलळपलीं ह्या तांच्या इंग्लीश कविता झेल्यांत साठ कविता आसात. तांच्या मराठी आनी इंग्लीश कवितेंत पयल्याच धपक्याक दिसून येता ती तांची वजनदार सघन आशयश्रीमंती आनी शिरवंत भाशा शैली. अर्दीमर्दी भारदस्त संस्कृतप्रचुर शब्द मात्शे जड लागले तरी ते सोबीतकाय हाडटात. सतंद्रा हो तांणी वापरिल्लो एक शब्द. तंद्री लागता तातूंतच गुंग अशा अर्थान हो शब्द वापरला.

भारतीताईचो कैकेयी नांवाचा एक लेख वाचिल्लो. इंटरनेटाचेर मायबोली या संकेतस्थळार आसा. कैकेयी ह्या रामायणांतल्या व्यक्तीरेखेक एक वेगळी दिशा दिवपाचो यत्न ह्या लेखांत आसा. कैकेयी आनी राम यांचे पीळदार संवाद वाचतना कुंती आणि कर्ण (रवींद्र मंकणी) हांचें एक टेलीफिल्म दूरदर्शनाचेर पळेल्लें ताची याद जाली. तात्पर्य - कैकेयी लेखांत एकांकिकेचें वा विडीयोचें वा टेलीफिल्माचें बीज आसा. ह्या बरपांत सौध हो शब्द भारतीयबायन इतलो मुदयेर थीक कसो वापरला की तो राजप्रसादाची चमक आनी वैभवशाली बळगें उठून दिसचें तसो चकचकता. सौध म्हणजे राजप्रासाद. जायते रंगकर्मी, नट, दिग्दर्शक मित्रांक हांवें कैकेयी वाचपाक दिली आनी आमी सगळे चिंतनात्मक मूडांत रावचे म्हणून चर्चा केली.

भारतीताईचो पिंड तत्वचिंतनात्मक आशिल्ल्यान शब्दांक एक वेगळेंच ओज मारिल्लें दिसता. इंटरनेटाचेर भारतीताईचो ब्लॉग आहे. तातूंत ज्ञानेश्वरीचेर निरूपणरूपी लेख आहेत. संत विभूतींच्या अनुभूतीपूर्ण काव्याचेर बरोवप सोंपें न्हय. भारतीताईच्या ह्या लिखाणांत रसमयता आसा. रेलगाडयेच्या इंजिनासारके घस्स घस्स करून येवपी तांचे शब्द आनी शब्दकळा मोहक दिसतात. तातूंतले अर्थ, आशय, लय, छंद ह्या सायुज्यतेने चिप्प भिजिल्ले शब्द आपलें अपुरबायेचें गोड रूप घेवन रसीक मनाक गुंगी लायतात. हांगा तांच्या आध्यात्मिकतेकडल्या आवडीचो अणभव लेगीत अचळय येता.

जाणिवेचा चंद्र। होत जाता मंद्र।

निळी गाज आर्द्र। आसुसली।।

ह्यो वळी अभिरामप्रहर काव्यझेल्यांत आरंभाकूच दिसतात. हे कवयित्रीक निळायेची ओड. जायत्या कवितांतल्यान हाची गवाय मेळटा. निळाय म्हळ्यार अन्नतता. असीम मळब. महासागर.

निळाय दिता स्फूर्ती, सदांच नवी प्रेरणा, आनंद, निळाय म्हळ्यार वास्तवता. भारतीताई रचीत निळाई हे अमोल बावडेकरांच्या आवाजातील गीत यु ट्यूबवर आहे. गोड. सुंदर गीतरचना आनी शब्द तर पानां वयले थेंबे कशे सुंदर. निळाई हे कवितेंत कवयित्रीची आंगांतली लय दिसून येता.

किती धीरगंभीर लाटा उसळल्या कुणी आत्मघाती तटाशी विखुरल्या कुणी सोज्ज्वला-कोमला-उर्मिला त्या तरंगात काही उसासून गेल्या

**कुणी मत्त कोणी जिव्हारीमनस्वी
कुणी मुग्ध कोणी उदासीतमस्वी
कुणी चंद्रसाक्षी... धरे बिंब वक्षी
कुणी ऐन मध्यान्ही तळपे तपस्वी**

भारतीताईच्या काव्य हौदांत पेंवतना सांबाळून जतनायेन खेळचें पडटा. खपींळलरींळपस जळलजळ म्हळ्यार खुमारी वा नशा भेरेवन उडयता तसो ताचो अंमल आसता. ही फक्त एक झलक दिली. शब्दकळेचें लावण्य तातूंत दिसता. मत्त हो जबरदस्त शब्द. मत्त म्हणजे हांगा धुंद. मत्त नांवाचो ९ मात्रांचा तबल्यांत एक ताल लेगीत आहे. उदासीतमस्वी हो शब्द म्हणजे एक शिल्प. उर्मिला व इतर तरंगात उसासून गेल्या, हातूंत अर्थबोधाचो दोंगर आसा. आत्मघाती तटाशी हातूंतलो पेजाद नादमयता सुरेख. भारतीताईची ही कविता स्त्रीकेंद्री आसून तातूंत सूक्ष्म दुख्ख कलात्मकतेनें नेमक्या उतरांनी मांडपाची कळाशी तांणी केळयल्या. यमन राग आळयतना अज्ञात अशा रूपबंधाची नजाकतदार तान मारची अशी तांची शैली.

आकांताच्या ल्हारां वरी मोडणां घेत घेत, मराठी कवितेक लांबी, रूंदी, उंची दित, विश्वकवितेच्या अथांग महासागरांत भारतीताईची काळाच्या पटलाचेर कुरवो सोडपी कविता विरून वता. नीलमवेळ, अभिरामप्रहर, नक्षत्रलिपी, मध्यान्ह हे तांचे कवितासंग्रह कोंकणी कवींनी, समीक्षकांनी वाचचे अशें दिसता. रस सिंधू आनी रस वर्षा हे तांचे निबंध व लेख संग्रह वाचनीय आसात.

भारतीताईच्या साहित्याची ताकद इतली आसा की त्या उतरां कडेन थोडो वेळ लेगीत आनंदाची मस्ती करूंक वचशात जाल्यार तें जादूच्या कंपनांनी, वलयांनी, स्पंदनांनी भरिल्लें काव्य सासणाचें तुमचे गोमटेर येवन बसतलें हें निश्चीत!

तीन टिपणां दामोदर घाणेकार

१. आवाज

म्हजे इमारती मुखा वयले इमारतींत नेपाळ्यांची वसती आसा. तांचो कसलो सुवाळो आशिल्लो खबर ना, पूण ते वाजयताले, गायताले, नाचताले. २२०० वरां जावन वतकच पासियेंस सोंपलें. तो वेळ संगीत (भौशीक आवाज) बी बंद करपाचो. कायदोच आसा. पूण दिसता, हांव एकलोच कागाळ करतां. हांव धांक न्हिदून पांचांक उठपी.

पुलिसांक फोन केलो.

एके अस्तुरेन उखल्लो. ताचे पयलीं २० सॅकण्ड संगीत वाजलें (म्हणजे, कोणूय मरूंक तेंकलाय जाल्यार संगीत आयकात?). तिणें विचारचे पयलीं तिका समोरचें संगीत आयकूंक दिलें. “पत्तो किदें?” सांगलो. खंय? ताळगांवां. आं, ताळगांवां? म्हजें नांवूय विचारलें. (किद्याक काय तें?) टि-ए-एल-जि-ए-ओ न्हय? हय.

ताळगांवां वेगळें पुलीस स्थानक ना?

म्हाका खबर ना. हांव हांगा नवोच आयलां.

अखेरेक पुलीस आयले काय नात, खबर ना. म्हाका रोखडीच न्हीद लागली. केन्ना तरी मध्यानेर संगीत आनी बोवाळ थांबला आसतलो. आमचो ‘हमारा भारत’ कितले (कांसवाचे) गतीन चल्ला तें फुडल्या उधारणा वयल्यान समजतलें.

जायत्या वर्सा फाटीं Reader's Digest (हार्लीच कायमचें बंद जालें) नांवाच्या म्हयन्याळ्याचेर आयिल्ली ही भारताक देखदिणी अशी खबर: एका मनशाक लंडनाक काळजा आताक आयलो आनी ताची वाचा धरली. येवरोपांत, अमेरिकेंत, बी सर्वसाधारण मनशाक किदें करचें तें नेमकें खबर आसता. ताणें १०० क्रमांक घुंवडायलो. दुसरे वटेंतल्या ड्युटी वयल्या पुलिसान जाप दिली. तो प्रशिक्षीत आशिल्लो. ताणें दोन खेपे साद घालुनूय दुसरे वटेंतल्यान जाप ना म्हणून फोन दवरलो ना. ताणें म्हणलें, तूं जल्मा पसून मोनो काय आतांच किदें जालां? जल्मा पसून मोनो जाल्यार एकदां tap कर नाजाल्यार दोनदां. ताणें दोनदां टॅप केलें. तुजो नामो सांग. हांव लंडनांतल्या क्रॉसरोडांचीं नांवां वाचतां. तुजो येतकच टॅप कर. तें जातकच ताणें ५-६ मार्गांचीं नांवां वाचलीं. आपलो येतकच ताणें टॅप केलें. सगल्या इमारतींचीं नांवां वाचतना ताचे इमारतीचें येतकच ताणें टॅप केलें. इमारतींत रावतल्यांचीं नांवां टॅप करतना ताचें नांव येतकच ताणें टॅप केलें. आताक येवन अर्द वरान तो ओशपितालाचे खाटीर पाविल्लो.

अशें भारतांत घडत काय? आनी, कितले बेगीन?

२. सिंगापूर आनी माकाव

सिंगापूर आनी माकाव हे दोन ल्हान जुंवें. ते एकामेकाक लागीं. ते प्रशांत म्हासागरांत आसात. माकावाचें क्षेत्रफळ सुमार ३३ चौखण किलोमिटर आनी लोकसंख्या ६,८०,०००. जाल्यार सिंगापूराचें क्षेत्रफळ ७३५ चौ. किमि. आनी लोकसंख्या सुमार ६० लाख. दोनूय जुंव्यांचेर गोंयकार वचून आयल्यात आनी तांचेक कडल्यान कांय गजाली आमकां कळ्ळ्यात.

माकावाचेर पयलीं पुर्तुगेजांची सत्ता आशिल्ली पूण तो जुंवो मूळ चीनाचो. तो करारा प्रमाणें चीनान १९९९ वर्साच्या ३१ देझेंब्राक परतो सुवादीन घेतलो. चीनांत (main land) खंयच जुगार चलना सोडून माकावाक. तो पयलीं चलतालो तसोच तांणी चालू दवरला कारण तातूंतल्यान भरमसाठ येणावळ मेळटा.

माकावाची भोंवडी केल्ल्या एका गोंयकार भावान सांगिल्ली गजाल. तो एका रस्त्या कोनशाक उबो आसतना ताणें एक घडणूक पळयली. एक पंगड आयलो आनी ताणें रस्तो फोडलो. आपलें भूंयगत काम (पायप वा केबल वा वायर सारकी) करून पंगड गेलो. आमच्या भावाची उमळशीक जागी जाली. पाड पडूं, हांगाय गोंया भशेनूच दिसता!!

तो अशें चिंता थंयच आसा, दुसरो पंगड आयलो आनी ताणें तो रस्तो आशिल्लो तस्सो केलो. तें जातकच ते गेले. हाणें लागीं वचून पळयलें कारण ताचो आपल्याच दोळ्यांचेर अशें घडूं येता हाचेर विस्वास बसना जालो.

सिंगापूराक एक गोंयकार स स म्हयन्यांनी येत वचत आसतालो. ताणें सांगिल्ली खबर: हांव विमानांतल्यान सिंगापूराक देंवल्लें तेन्ना म्हजे कडेन आशिल्लो पान मसाल्याचो डबो 'पार्त सुशपेत' जालो. तांकां तातूंत ड्रग्स (घुंवळे वखदां) आसत असो दुबाव...

तांणी म्हाका विमानतळार स्थानबद्ध (detain) केलो. म्हज्या बोल्सांत एक कार्ड घालें. (ताचेर स्थानबद्ध केल्ल्याचें कारण बरयिल्लें आनी तें फकत थंयच्या खाशेलीं ओक्लां घाल्ल्या पुलिसांकूच दिश्टी पडटालें.

थंय तो बसून मुसकां मारता आसतना येते वते पुलीस कार्ड वाचून मुखार वताले.

सुमार अर्द्या वरान ताचो डबो गेल्लो तसोच हॅलिकॉप्टरांतल्यान परतो हाडून ताचे सुवादीन केलो. डब्या बाराबर एक भोगसणी मागपी पत्र. इंग्लीशींत. सांगाताक आनीक दोन प्रती. एक तमिळींत आनी दुसरी चीनींत (मांदारीनांत). सिंगापूर सरकारान आमच्या गोंयकार भावाची माफी मागिल्ली. थंय तमीळ लोकांची संख्या आकांत आसा म्हणून तमिळींत. आनी थंय सुमार ७५ प्रतिशें लोक चीनी वंशाचे म्हणून चीनींत...

जालें. तो विमानतळांतल्यान भायर सरतना एके पुलिसेन (थंय चडश्यो पुलीस अस्तुच्यो) ताका होटॅल खंयचें तें विचारलें. नांव सांगतकच तिणें म्हणलें, टॅक्सीक अमक्या डॉलरां वयर दिवं नाका. आनी वयल्यान सांगलें: हो टॅक्सी ड्रायव्हर तुजें बॅग कुडी मेरेन पावयतलो. ते भायर, तिणें त्या होटॅलाक लागीं मोटारसायकलीन गस्त घालीत आशिल्ले पुलिसेक वॉकीटॉकी वरवीं सोयऱ्याचें नांव, टॅक्सीचो क्रमांक, बी कळयलो.

तो होटॅलार पाव जाल्यार थंयची पुलीस मोटारसायकल घेवन हजर जाली आनी टॅक्सीच्या शोफेरान मोन्यांनी पयशे घेतले अशी खात्री जातकचूच थंयच्यान गेली.

गोंयांत अशें घडूं येता काय ना हाचेर चरवण जावं दी. म्हाका तरी, खात्री आसा इतलेंच न्हय जाल्यार, तशे तरेचें चित्र दोळ्यां मुखार दिश्टी पडटा...!!

३. कोंकणींत चॅक

कोंकणी राजभास करपा खातीर ५५५ दिसांचें आंदोलन जालें. ताचे फाटल्यान २-३ वर्सां, म्हणजे, १९८२-८३ ह्या काळांत कांय चळवळ्या पणजेकारांनी उकतेपणीं न्हयशी आनी भूंयगत हयशी अशी चळवळ चलयिल्ली. कोंकणी उलय, कोंकणी बरय, कोंकणींतल्यान सरकार चलय अश्यो घोशणा अर्दीमदीं कार्यावळींनी बी आयकूंक येताल्यो. मंत्री इंग्लीशीची शेंपडी जावंक सोदताले तेन्ना आमी मुजरत कार्यावळींनी वचून पसरून बसप आनी इंग्लीश सुरू जायना फुडें वयर सांगल्या ती घोशणा दिवन सुवाळ्याक बादिकार करप.

फकत घोशणांनी उपकरना अशें म्हज्या मनान म्हणलें. बँकेच्यो स्लिपी आनी चॅकीय हांव हिंदींत बरोवंक लागलों.

एक दीस एका वळखीच्या बँकरान 'हटकिलो'. ताणें म्हणलें, "आरे, तूं राजभास आंदोलनांतलो मुखा वयलो गडो मरे. चॅकी, स्लिपी हिंदींतश्यो बरयता?" हिंदींत बरयता म्हणून दुसरी एकली पिकार जाताली. कांय जाणांक अजून एलर्जी आसा; तांकां देवनागरी उस्तुन्यां वता. सोडात. मुखा वयली गजाल तशीचशी आसा...

हालींच म्हज्या दुसऱ्या दोळ्याचें मोतिबिंदूचें ओपेरासांव जालें. दोळ्या वयली टेप काडूंक आतां दुसऱ्या दिसा आपयतात. पयलीं त्याच दिसा सांजवेळार काम जातालें. आतां ओपेरासांवूच दनपारच्या आदेसाक करतात.

दोतोरान टेप काडली, तपासलो, 'फस्कलास' बी म्हणलें आनी "चॅक भायर दिवची" अशें म्हणलें. भायर येवन चॅक बरयली आनी दिली. ते नर्सिन तो ओखेली, आरतिली परतिली, एके कुडींत गेली. भायर येवन दुसरेंत गेली. असो नाच करून भायर येवन म्हाका म्हणटा, "तुमचे कडेन दुसरी चॅक ना?" "ना. किद्याक? चोपडेंतली ही निमाणी चॅक आशिल्ली. हिका किदें जालें तर मे?"

“न.. ना... अं... इंग्लीशींत दिल्यार...अशी चॅक बँक घेता तर?”

”आयक. तूं फक्त पोस्टमनाचें काम कर. ही चॅक व्हरून तुजे बँकेत घाल. तुजी बँक तुका फारीक करतली. तुजे पयशे तुका मेळटले. आनी, आनीक एक! म्हाका इंग्लीशींत बरोवंक येना. म्हणून फाटलीं ३५ वर्सां अशीच चॅक बरयतां आनी म्हजी बँक मान्य करता. मातसो आवाज चडोवन इतलें सांगून हांव सटकलों.

म्हजो पुतणयो बाराबर आशिल्लो. ताणें म्हजे फाटल्यान भायर सरतना उतरां आयकलीं तीं अशीं : “किदें गे बाये हो मनीस!? असलो कोणूच पळोवंक ना.”

भाशेची पोटतिडक आसल्यारूच अशें घडूंक पावता... नाजाल्यार, दक्षीण भारतांत खंयूय इंग्लीश, हिंदी उलोवन पळयात जाप किदें मेळटा ती..!!

राहुल पुंगलियाच्या कविता (१)

राहुल पुंगलिया

किंमत : ₹ ३२५/-

सवलतीत ₹ २५०/- ला पोस्टेजसह
घरपोच मिळेल.

संपर्क : वर्णमुद्रा पब्लिशर्स व डिस्ट्रिब्युटर्स,
शेगाव, जिल्हा बुलढाणा
९९२३७२४५५०
नमूद केलेला मोबाईल नंबर ९९२३७२४५५०
हाच व्हाट्सअप नंबर आहे, पत्ता त्यावरच
कळवता येईल.

अकाउंट डिटेल्स :

VARNAMUDRA PUBLISHERS
HDFC CURRENT A/C No.
50200047627114
IFSC : HDFC0002817
BRANCH : SHEGAON
OR
GPAY
9923724550 MANOJ PATHAK

किंवा

आर्विल्ले भारतीय चित्रकलेंतली एक क्रांतीकारी नदर : फ्रांसिस न्यूटन सौझा कामिल पारखे

मुंबयच्या नामनेच्या सेंट झेवियर शाळेंतल्या चल्यांचे मुतारींत कांय अश्लील चित्रां काडिल्लीं मेळ्ळीं आनी ही गजाल शाळेच्या उपाध्यक्षा मेरेन पावली.

ही हालींच्या काळांतली न्हय, तर सामकी पोरनी, स्वातंत्र्या पयलींची घडणूक.

सेंट झेवियर हायस्कूल ही जेजुईत पाद्रींची संस्था. त्या वेळार ही शाळा स्पॅनिश जेजुईत चलयताले. जेजुईत फादर शिस्तबद्धतेविशीं कितले खर आसतात तें सांगपाची गरज ना.

हे शाळेंतलो तेरा वर्सांचो एक विद्यार्थी चित्रकलेंत तज्ञ आशिल्लो आनी ताची कुशळटाय जेजुईत पाद्रींक लेगीत बेस बरी खबर आशिल्ली.

देखून जेन्ना जेन्ना मुतारींत अशीं कांय रेखाटनां दिसतालीं तेन्ना ह्या भुरग्याचेर सदांच दुबाव येतालो.

हे खेपेय तशेंच जालें.

सैमीक रितीन त्या भुरग्याक - फ्रांसिस न्यूटन सौझा ताचें नांव - आपोवन हाडलो

मुतारींतले हें अश्लील चित्र चले -चलयांच्या जननेंद्रियाचें रेखाटन आशिल्लें Anatomical designs.

पूण ह्या भुरग्यान आपल्याचेर केल्ले आरोप पुरायपणान मान्य केले नात वा न्हयकारलेय नात.

ह्या संदर्भांत त्या भुरग्याचें स्पश्टीकरण अजापित करपी आशिल्लें.

“मुतारीतलें आदलें रेखाटन खूब वायट आशिल्ले, देखून हांवें फकत तातूंत सुदारणा केली” अशें ताणें सांगलें.

“हांवें मुतारीत कांय रेखाटनां पळयलीं जीं सामकीं वायट तरेन काडिल्लीं. मागीर हांव तातूंत सुदारणा कारतलों. वायट रेखाटनां पळोवन म्हाका तिडक येता I hate bad drawing ! अशें त्या भुरग्याचें स्पश्टीकरण आशिल्लें.

खरें म्हळ्यार मानव्यशास्त्र, साहित्य, कला, संस्कृताय, विज्ञान आदी वेगवेगळ्या मळार जेझुईत लोकांनी केल्ल्या म्हत्वाच्या योगदाना खातीर संवसारभर तांची नामना आसा.

तातूंतलो एक, शाळेचो उपाध्यक्ष फादर एग्नेल्स सोलग्रान हाणें मात त्या सुदारीत चित्रां संबंदांत त्या भुरग्या विशीं सहानुभूती वा तोखणाय करपा सारकी नदर दवरली ना.

देखून हीं अश्लील रेखाटनां काडपी भुरग्याक शाळेंतल्यान धांवडायलो.

सेंट झेवियर शाळेंतलें ताचें शिक्षण अशे तरेन खंडीत जालें पूण ह्या कारणाक लागून त्या भुरग्यान चित्रकला बंद केलीना.

उरफाटें, चित्रकलेंत कुशळटाय मेळोवपा खातीर ह्या भुरग्यान कांय काळा उपरांत जे. जे. कला शाळेंत प्रवेश घेतलो.

महात्मा गांधीच्या फुडारपणाखाल १९४२ च्या ‘भारत छोडो’ चळवळींत वांटो घेतिल्ल्यान ताका निलंबित केल्ल्यान हें शिक्षणूय अपूर्ण उरलें.

चित्रकलेंत ताका औपचारीक शिक्षण नासलें तरी ह्या तरणाट्यान भारतांत आनी आंतरराश्ट्रीय मळार चित्रकार म्हणून आपलें नांव जोडलें.

फ्रांसिस न्यूटन सौझा हो मुंबयच्या नामनेच्या प्रोग्रेसिव्ह आर्टिस्ट्स ग्रुप ह्या गटाचो सचीव आशिल्लो.

ह्या पंगडाचे हेर वांगडी म्हळ्यार मकबूल फिदा हुसेन, सैयद हैदर रजा, कृष्णाजी हौलाजी आरा,

सदानंद बकरे आनी हरी अंबदास गाडे.

फ्रांसिस न्यूटन सौझाचेर अश्लील चित्रां काडपाचो आरोप चालूच आशिल्लो.

१९४८ वर्सा मुंबयच्या 'आर्ट सोसायटी ऑफ इंडिया' हांगा जाल्लें ताच्या कृतीचें प्रदर्शनूय वादांत सांपडलें.

ताचीं हीं अशोभनीय चित्रां - तातूंत सेल्फ न्यूड पोर्ट्रेट म्हळ्यार स्वताच्या नग्न चित्राचोय आस्पाव आशिल्लो - तीं जप्त केलीं.

बेजार जाल्लो सव्वीस वर्सांचो सौझा १९४९ वर्सा चड उदार वातावरणाच्या सोदांत भारत सोडून गेलो आनी कांय काळ आपल्या इश्टाच्या, इब्राहिम आल्काझीच्या लंडनांतल्या घरांत ताणें आलाशिरो घेतलो. तेन्नासावन परदेशांत ताची चित्रकलेची कारकीर्द सुरू जाली.

फ्रांसिस न्यूटन सौझा हो मुळचो गोंयांतल्या साळगांवचो. साळगांवचें नाव काडलें काय थंयच्या गॉथिक शैलीच्या इगर्जेतल्या वास्तुकलेची एक बरीच सोबीत देख म्हज्या दोळ्यां मुखार रोखडीच येता.

फ्रांसिस फकत तीन म्हयन्यांचो आसतना सौझाचो शिक्षक आशिल्लो बापूय जुझे व्हिक्टर अनिसेटो डिसोझा हो शिक्षक भायर पडलो. ते उपरांत ताची आवय लिला मारिया सेसिलिया आंतुमीस आपल्या ल्हान पुता वांगडा गोंय सोडून मुंबय स्थायीक जाली. गोंयांत आसतना सौझाक देवीचें दुयेंस जालें. चमत्कारीक रितीन तो ह्या दुयेंसांतल्यान वांटावलो.

फ्रांसिस ह्या दुयेंसांतल्यान वांटावलो तरी ताच्या तोंडार दाग उरले.

फ्रांसिस मुंबयच्या सेंट झेवियर हायस्कुलांत शिकता आसतना वयर सांगिल्ली घडणूक घडली.

फ्रांसिस न्यूटन सौझाचो चरित्रकार व्हिक्टर रंजेल रिबेरो हाणें हे घडणुकेचें वर्णन केलां. Souza : The man, the artist, his loves and his times' - Victor Rangel - Ribeiro, Goa

Publications (2019)

फ्रांसिस न्यूटन सौझाचें जल्मशती वर्स अंदूं १२ एप्रील सावन सुरू जालें. ह्या निमतान २१ एप्रीलाक इंडियन एक्सप्रेसाचे आयतार पुरवणेंत वंदना कलरा आनी यशोधरा डालमिया हांचे लेख उजवाडाक आयिल्ले.

१९५५ इस्वेंत काडिल्लें सौझाचें 'Birth' (जल्म) हें चित्र २००८ इस्वेंत २५ दशलक्ष अमेरिकन डॉलरांक विकलें.

तो मेरेन एका भारतीय कलाकाराच्या वावराक संवसारीक पांवड्यार मेळपी ती सगळ्यांत चड रक्कम आशिल्ली. उपरांत हेंच चित्र २०१५ वर्सा ४८ दशलक्ष अमेरिकी डॉलरांक विकलें.

ल्हान आकाराच्या गोंयांत जायते नामनेचे गायक, लेखक, चित्रकार, शिल्पकार, खेळगडे उदेल्यात. अशा नांवांची एक लांब वळेरी आसा.

फ्रांसिस न्यूटन सौझा (१२ एप्रिल १९२४ - २८ मार्च २००२) हें नांव हे वळेरेंत आसा.

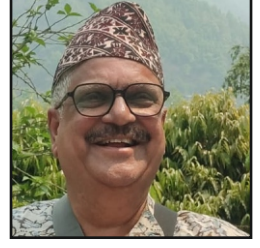
मकबूल फिदा हुसेनाची खाशेली शैली ताच्या चित्रांक फकत रसिकांक न्हय तर सादारण लोकांक लेगीत खिणांभितर वळखूंक मेळटा. सौझा विशींय अशेंच म्हणूं येता.

सेंट फ्रांसिस झेवियराच्या जिविताचेर आदारिल्लीं सौझाचीं कांय चित्रां पुणे कॅम्पांतल्या सेंट झेवियर इगर्जेंत आसात.

सौझा फोटो सौजन्य : फ्रेडरिक नोरोन्य

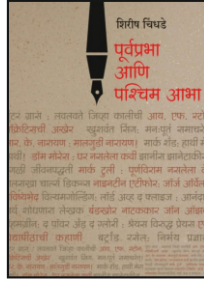
काणीकणी – दरबार दादा हेगडे

सुवात, लोकशायेच्या नावान राजेशाय आपणावन घेतिल्लें आम जनतेचे एक सुपुल्लें राज्य. थंय जनतेची कामां जावंची म्हण तयार केल्लीं सरकारी खातीं. तीं खातीं आप आपणा मदी वाटून घेतिल्ले खात्यांचे मांडलिक. खात्याचो फायली, कायली, साटली-पोटली घेवन जमिल्ले मांडलिकांचे हुजरे. सगळे थारील्या त्या दिसा दरबारांत हजर आसतात. हांगा सगळ्या आदीं हजर आसता ती राज्यातली आपली गाराणीं घेवन जमील्ली आम जनता. राजा मातसो उसरां पावतलो असो रकाद येता. नेरुलकारले गरम बटाटवडे, वांगडा तृप्ती बेकरींतले चिकन आनी वेज पॅटीस, चाव आनी कॉफी घेवन तृप्त जाल्ली जनता धेकर दित, राजाक येवंक जाल्लो कळाव माफ करता. कसलोच निशेध उक्तायनासतना. खरी सहष्णूताय कितें हाची ती गवाय!!

कलाकार आनी तांची कला कशे रितीन सहर्ष सदर करूं येता हें जर नियाळूंक जाय तर असले दरबार चूकोव नज. आपल्या आंगातले खरे कलेचो वापर करून बिलंदर कलाकारांनी सादर केल्लो हो खडेगांठ खेळ, दरबार नांवान हांगा इतले सहजतेन सादर जाता ताका मोल ना. त्या दिसाचें तें नाटक कोणेच दिग्दर्शित केल्लें नासता. जागृत जनतेन वेंचून काडील्ले जनसेवक, सरकारी नोकर अडील्ल्या नडील्ल्या जनतेच्यो कामाच्यो मागण्यो थंडसाणीन आयकून घेतात. उपरांत खात्यांचे मांडलिक, हुजरे आनी राजा हांच्या मदी हांव मारतां – तू रड, तापसाणी, मोग, काळीज हालोवन काडपी निस्चेव अशी डायलॉगबाजी(संवाद) सुरु जाता. प्रयोग भलतोच रंगता.

भौसाचे माचयेर चलील्ल्या ह्या सादरीकरणांतत आपली गाराणीं मांडूक आयिल्लो एक दिसाचो

जागृत मतदार राजा आपसूक एक कलाकार म्हण तातूंत कसो वांटेकार जाता हें ताका लेगीत कळना. निमाणो अंक काबार करून तो प्रसन्न मनान घरा परतता. आपलें काम जावं वा ना जावं, पुण परत जातल्या दरबारांत हाजीर रावपाच्या निश्चेवान. हेच खरें तर दरबाराचें खाशेलेपण.

पूर्वप्रभा आणि पश्चिम आभा
शिरीष चिंधडे
४२४/-
पुस्तक आढावा-ओळखपर लेख

लकडी पूल ते लंडन पूल
शिरीष चिंधडे
४८४/- प्रवासवर्णन

जगावेगळी जीवने
शिरीष चिंधडे
३२४/- निबंध

सृजनस्रोत
शिरीष चिंधडे
४२४/- ओळखपर लेख

संपर्क : वर्णमुद्रा पब्लिशर्स व डिस्ट्रिब्युटर्स,
शेगाव, जिल्हा बुलढाणा
९९२३७२४५५०
नमूद केलेला मोबाईल नंबर ९९२३७२४५५०
हाच व्हाट्सअप नंबर आहे, पत्ता त्यावरच
कळवता येईल.

अकाउंट डिटेल्स :
VARNAMUDRA PUBLISHERS
HDFC CURRENT A/C No.
50200047627114
IFSC : HDFC0002817
BRANCH : SHEGAON
OR
GPAY
9923724550 MANOJ PATHAK

किंवा

उंचेल्या अभिरुचीचें कोंकणी साहित्य पर्जळीत करपी वर्णमुद्राच्या कोंकणी पावलाक परबीं

डॉ. किरण बुडकुले
मिगेल ब्रागांझा
तुकाराम शेट
फिलोमिना सॅनफ्रान्सिस्को
विली गोयश
सुनील सरदेसाय
आग्नेलो डायस
प्रकाश वजरीकार
आंतोनियु फर्नांडिस
राजश्री सैल
प्रकाश पर्येकार
प्रवीण सबनीस
कॅडिडो आल्मेदा

युगांक नायक
इंदू गेरसप्पे
जयंती नायक
कौस्तुभ नायक
हर्ष कामत
नमन सावंत धावस्कार
उदय म्हांबरे
अंजु साखरदांडे
गौरांग भांडिये
राय गोम्म
मेल्वीन रॉड्रिग्स
संदेश बांदेकार
निलबा खांडेकार

नारायण मावजो आनी घरचीं

| वर्णमुद्रा पब्लिशर्स |

(वर्णमुद्राची अलीकडची प्रकाशित २५ पुस्तके)

- ५८) हृद, तुळसी परब, ४५०/-, कविता
- ५९) बिलामत, दिनकर दाभाडे, ५५०/-, कादंबरी
- ६०) झुरळ आणि इतर काहीबाही, प्रमोदकुमार अणेराव, ३२४/-,
- ६१) अभिजात, शैलेंद्र मेहता, ५२५/-, निबंध
- ६२) जगणं वाचणं, डॉ. राजेंद्र मलोसे, ४४४/-, कादंबरी
- ६३) हजार रक्तवर्णी सूर्य, राही डहाके, २४२/-, कविता
- ६४) जगावेगळी जीवने, शिरीष चिंधडे, ३२४/-, निबंध
- ६५) केवळ काही वाक्यं, उदयन वाजपेयी, अनुवाद : प्रफुल्ल शिलेदार, ३०४/-, कविता
- ६६) तरंगत तरंगत जाऊ घरंगळत, हेमंत गोविंद जोगळेकर, २२४/- कविता
- ६७) अश्वत्थयुग्मांचे श्लोक, संतोष विठ्ठल घसिंग, ५७५/-, कविता
- ६८) दुराव्याची धूळ व्यापून, बाळकृष्ण सोनवणे, २५०/- कविता
- ६९) अपरंपारावरच्या कविता, रवींद्र लाखे, ३०४/-, कविता
- ७०) तत्त्वभान, श्रीनिवास हेमाडे, ६८०/-, निबंध
- ७१) गनिमी काव्याचे नमुने, विश्वास कणेकर, ३००/-, कविता
- ७२) पेसोआच्या कविता, महेश्वर लव्हेकर, ४२४/-, कविता
- ७३) वुहानचा वाफारा, विजय तांबे, ४२४/-, कथासंग्रह
- ७४) सृजनस्रोत, शिरीष चिंधडे, ४२४/-, ओळखपर लेख
- ७५) सगळेच पर्याय संपले आहेत, उषा हिंगोणेकर, ३७५/-, कविता
- ७६) काळोखाचा राजपुत्र, सुप्रिया आवारे, ३००/-, समीक्षा
- ७७) सायलेंट आणि इतर कविता, सागर अचलकर, १५०/-, कविता
- ७८) असीम प्रदेश, मुग्धा देशपांडे, १५०/-, कविता
- ७९) खड्डरकाकांचे विनोद-आख्यान, हरिमोहन झा, अनुवाद : वसंत पाटील, ४२४/-, लेख
- ८०) गळ्यावरचा निळा डाग, सुनंदा भोसेकर, २५०/- कविता

मुख्य वितरक : वर्णमुद्रा पब्लिशर्स व डिस्ट्रिब्युटर्स शेगाव, जिल्हा बुलढाणा मो. : ९९२३७२४५५०

उपवितरक : १) पुस्तकवाला अॅण्ड कंपनी, पुणे मो. : ८६२४९७७०२९

२) मैत्री पब्लिकेशन, पुणे मो. : ९६५७२४०८२४

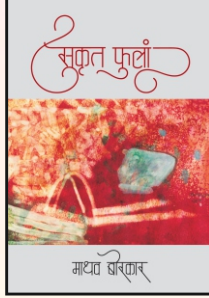
३) वाल्डन बुक स्टोअर, पुणे मो. : ९७६६९७५१६५

४) बुककट्टा अमरावती, मो. : ८३७८८९५९१६

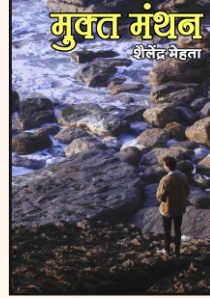
मुख्य कार्यालय : वर्णमुद्रा पब्लिशर्स, पृथक, रामकृष्णनगर, शेगाव, जिल्हा बुलढाणा ४४४ २०३

E mail : varnamudra.editors@gmail.com **Weccite :** www.varnamudra.com **Mo. :** 9923724550

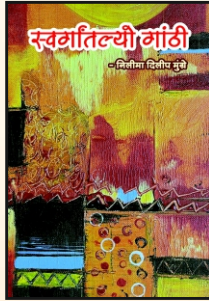
संजना पब्लिकेशन्सची नवीं प्रकाशनां

मोल : ₹ 200/-

मोल : ₹ 200/-

मोल : ₹ 200/-

मोल : ₹ 200/-

आमचीं पुस्तकां

● **संजना पब्लिकेशन्स**, 39, दत्तवाडी, सांगें, गोंय. 403 704
sanjanapublications2@gmail.com मोबायल : 9552551425

● **गोवा कोंकणी अकादेमी**
आनी ● **Amazon.in** चेर मेळटात

वर्णमुद्रा इ नेमाळ्याचो हो जुलै -ऑगस्ट- सप्टेंबर २०२४ चो अंक मालक, मुद्रक आनी प्रकाशक मनोज सुरेंद्र पाठक हाणीं वर्णमुद्राचे वेबसायटीचेर उजवाडायाला आनी अंकाची मुद्रित प्रत रामकृष्ण सोसायटी, एस बी आय कॉलनी, दत्त मंदिरालागीं, शेगाव, जिल्लो बुलढाणा (महाराष्ट्र) हांगासावन खासगी वितरणाखातीर उजवाडाक हाडल्या.

ईमेल : varnamudra.editors@gmail.com वेबसाईट : <http://www.varnamudra.com/>

मुख्य वितरक

वर्णमुद्रा पब्लिशर्स व डिस्ट्रिब्युटर्स, शेगाव, मोबाईल नंबर : ९९२३७२४५५०

वर्णमुद्रा इ जर्नलच्या मुद्रित प्रतींचें आनी पुस्तकांचें गोयांत वितरण जाता.

संपर्क : दिनेश मणोरकार, मोबाईल नंबर : ९५५२५५१४२५